

Katrine Rønning Larsson

Hvordan ulike valg rundt det å få barn påvirkes av klimakrisen

En kvalitativ studie av refleksjoner klimaengasjerte mennesker innebærer omkring barnevalget, reproduksjon og familieplanlegging, med klimakrisen som en reell bekymring i hverdagen

Masteroppgave i Likestilling og Mangfold

Veileder: Guro Korsnes Kristensen

Medveileder: Julie Katrine Flikke

Mai 2022

Katrine Rønning Larsson

Hvordan ulike valg rundt det å få barn påvirkes av klimakrisen

En kvalitativ studie av refleksjoner klimaengasjerte mennesker innebærer omkring barnevalget, reproduksjon og familieplanlegging, med klimakrisen som en reell bekymring i hverdagen

Masteroppgave i Likestilling og Mangfold
Veileder: Guro Korsnes Kristensen
Medveileder: Julie Katrine Flikke
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for tverrfaglige kulturstudier

Kunnskap for en bedre verden

Masterprogram, 2-årig

Læringsmål i likestilling og mangfold

Læringsutbytte

En student som har fullført programmet, forventes å ha oppnådd følgende læringsutbytte, definert i kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse:

Kunnskap

Kandidaten har

- avansert kunnskap om det tverrfaglige kjønnsforskningsfeltets sentrale teorier, debatter og kontroverser
- spesialisert innsikt i så vel historiske som samtidige endringsprosesser knyttet til likestilling og mangfold i det norske samfunnet, i lys av internasjonale og globale kontekster
- kunnskap på høyt nivå om hvordan kjønn som sosial og symbolsk kategori kan virke sammen med andre sosiale og symbolske kategorier og fenomener.

Generell kompetanse

Kandidaten kan

- gjennomføre et selvstendig, avgrenset forsknings- og utredningsarbeid i tråd med gjeldende forskningsetiske normer
- anvende sine kunnskaper og ferdigheter på nye områder i tverrfaglig dialog og samarbeid med andre eksperter
- formidle resultater av eget faglig arbeid muntlig og skriftlig på en selvstendig måte både til eksperter og allmennhet

Ferdigheter

Kandidaten kan

- identifisere og arbeide selvstendig med praktiske og teoretiske problemer knyttet til likestilling og mangfold i konkrete samfunnsmessige sammenhenger
- vurdere og benytte relevante metoder og teorier for undersøkelse og analyse av kjønn og eventuelt andre sosiale kategorier i spesifikke empiriske problemstillinger på en selvstendig måte
- analysere og forholde seg kritisk til problemstillinger knyttet til forståelser av kjønn, likestilling og mangfold på ulike samfunnsarenaer og derigjennom se og anvende flere tilnæringsmåter

Sammendrag

Dette er en kvalitativ oppgave hvor problemstillingen er "Hvordan kan valg knyttet til det å få barn være et klimatiltak for personer som utmerker seg som særlig klimabevisste?"

For å svare på problemstillingen har jeg gjennomført åtte kvalitative dybdeintervju med seks kvinner og to menn. Etter å ha gjennomført intervju har jeg transkribert datamaterialet. Fra datamaterialet har jeg utført diskursanalyse ved bruk av diskurspsykologi. Innenfor retningen diskurspsykologi har jeg benyttet meg av begrepene subjektposisjon, fortolkningsrepertoar og ideologiske dilemma.

Fra kapittelet om det *naturlige* barnevalget har jeg vist frem hvordan det å få barn sees på som et *naturlig* og *normalt* valg i samfunnet vårt. Denne store diskursen som finnes fra før gjennom tidligere forskning, blir i denne oppgaven reproduisert gjennom at flere forteller at de ser på det som en selvfølgelighet at folk vil ha barn, at det å ikke få barn blir sett på som et avvik eller forbausende for mange. De som har fått barn, og de som ønsker å få barn, vet ikke helt hvordan de skal forklare hvorfor det ønsket er til stede. De grunnene som kommer frem i materialet mitt er at det følte *naturlig*, *normalt* og at de hadde *lyst*.

De tre andre store diskursene jeg har funnet i denne oppgaven er hvordan man kan begrense antall barn som et klimatiltak, at bekymringer for fremtiden kan gjøre at man tenker det er uforsvarlig å få barn og at egne barn kan gi en større motivasjon i eget klimaengasjement. En bidrar til høyere klimaavtrykk om en får barn. Det kan kobles til et ideologisk dilemma blant klimaengasjerte om at det å få barn skaper et klimaavtrykk, samtidig som flere ønsker å få barn. Dette dilemmaet gjorde at flere av informantene min argumenterte for at de kun ønsket ett eller to barn, og ikke tre barn. På den måten tilegner de seg selv en subjektposisjon som klimaengasjerte mennesker som tar ansvar for eget klimaavtrykk, samtidig som de kan se på det å få barn som noe positivt. Når informantene snakker om at det er uforsvarlig å få barn fordi vi har en usikker fremtid i møte handler det om ulike bekymringer de har for klimakrisens utfall i fremtiden. Denne diskursen ble personlig uttrykt av en av informantene mine, og reflektert over av flere andre informanter. Denne diskursen fant jeg også i ulike medieoppslag, nyhetssaker og blant bevegelsen *birthstrike*. I datamaterialet mitt fant jeg denne diskursen ved å se på fortolkningsrepertoaret til informantene. De brukte ord som *bekymret*, *krise* og *forferdelig fremtid*, noe som viser til at noen av informantene hadde et repertoar av flere negativt ladede ord og begrep tilknyttet de klimaendringene som foregår. Mangelen på tiltak for å redde klimaet bidrar dermed til frykten for hvordan fremtiden vil se ut. Den tredje diskursen handler om at det å få barn gir motivasjon i eget engasjement i klimakampen. I denne diskursen benyttes motivasjon både for det å få egne barn for å ha noen å kjempe for, samt å overføre engasjementet sitt til neste generasjon. Denne diskursen bygger på en subjektposisjon om å være et klimaengasjert mennesket, gjennomføre det en selv ser på som gode valg i hverdagen, og videreføre disse valgene til egne barn. For flere handler det om å være en del av en tilhørighet, som kan kjempe sammen med andre i det som er det aller viktigste for en selv, klimakampen.

Denne oppgaven reproducerer altså diskursen om at det å få barn er *naturlig*, samtidig som at den bidrar til ny forskning med nye innsikter fra klimaengasjerte personer som kan kobles opp til nye større diskurser om dette temaet.

Abstract

This master thesis explore the question “*How can choices connected to having children be something that affect the environment friendliness for people that are environmental activists?*”

To answer this question I have interviewed eight people, were six of them were women and two of them were men. This is a qualitative method. After I wrote the interviews to text I analyzed them using discourse analyze. Within this field I used the discourse psychology, were subject positions, interpretive repertoire and ideology dilemma.

From my first analyze chapter, the *natural* choice of having children, I found a discourse that I reproduced. The discourse that having children is *natural* and *normal* is already researched and is a discourse in the science and society already. In my data I found that people thought having children is something *you of course do*. They do not know have to explain their choice, other than that it is *natural*, *normal* and that they *want to*.

I also found three other big discourses in my data. The first is to limit number of children you are having as an environmental friendly choice. The other is to be concerned for the future and therefor think that it is not a good choice to have children. The third is that having your own children can contribute to making more of an effort in the climate fight. The first discourse of limiting the number of children is to reduce your climate footprint. It will connect the ideological dilemmas of being environmental friendly at the same time as being satisfied with having children. This discourse were made by people telling me that they rather have one – two children, then having three children. The second discourse about being concerned is due to different concerns about the future environment. One of the people I were interviewing told me that she had made this choice personal. Other people told me that they had reflected about this topic. As I found this discourse in my data, I also found it in media, news and in the movement *birthstrike*. I found this discourse in my data when I were looking for interpretive repertoire. Then I found words as *concerned*, *crisis* and *terrible future*. The lack of saving the future is what drove the people to having this concerns for the future environment. The third discourse were about how your own children can give you motivation in the climate fight. It can both be the motivation that is from fighting for your own children’s future, or it could be the motivation knowing you will teach your own children and the next generation to be environmental friendly.

This master thesis reproduce the discourse about the choice of having children being *natural*, as well as it is tributing to new science with new insight about climate activists that tell their thoughts which contribute to new discourses.

Forord

Det er mange som fortjener en takk for at jeg har kunnet gjennomføre denne masteroppgaven. Først og fremst ønsker jeg å takke informantene mine for å ha stilt opp til intervju. Uten dere hadde ikke oppgaven blitt mulig.

Jeg ønsker så å takke veilederne mine for gode råd, innspill og motiverende ord. Hovedveileder Guro Korsnes Kristensen og medveileder Julie Katrine Flikke har gitt meg gode råd, mange timer med diskusjon, ufattelig god hjelp, og både muntlige og skriftlige kommentarer. På innspurten har dere vært særlig gode å ha, og fleksible med å hjelpe meg når jeg har behov for det.

Andre jeg ønsker å takke er korrekturlesere Randi Lilleøen, Julie Lilleøen Barstad, Mari Ramstad og Mariana Ristic. Deres gode innspill og korreksjoner gjorde at masteroppgaven fikk et mye bedre sluttresultat.

I tillegg ønsker jeg å takke de andre medstudentene fra Likestilling og Mangfold som jeg har skrevet sammen med og som jeg hatt gode pauser mellom skrivingen med. Dere har kommet med gode innspill og kommentarer når vi har diskutert hverandres oppgaver. Særlig gjelder dette Ada Klubben, Aisha Bigset og Hanna Elise Pedersen som har hatt lesesalsplass i samme rom som meg.

Tusen takk til alle som har støttet meg og motivert meg til å skrive denne oppgaven.

Katrine Rønning Larsson, Trondheim, mai 2022.

Innholdsfortegnelse

LÆRINGSMÅL I LIKESTILLING OG MANGFOLD	I
SAMMENDRAG	III
ABSTRACT	V
FORORD.....	VII
KAPITTEL 1: INNLEDNING	1
AKTUALISERING AV TEMA.....	1
TIDLIGERE FORSKNING.....	2
PROBLEMSTILLING	5
BEGREPSAVKLARING.....	6
OPPGAVENS OPPBYGGING	6
KAPITTEL 2: METODEKAPITTEL	8
VALG AV METODE.....	8
SEMISTRUKTURERT DYBDEINTERVJU.....	8
REKRUTTERING	9
INFORMANTENE	11
INTERVJUENE.....	12
ETIKK OG PERSONVERN.....	13
REFLEKSJONER OVER MIN ROLLE I DATAINNSAMLINGEN.....	15
KAPITTEL 3: TEORI	16
DISKURSTEORI OG DISKURSANALYSE.....	16
DISKURSPSYKOLOGI.....	17
SUBJEKTPOSISJONER, FORTOLKNINGSREPERTOAR OG IDEOLOGISKE DILEMMAER	17
ANALYSEMODELL FOR Å GI FORSKNING SAMFUNNSEFFEKT	19
OPPSUMMERENDE AVSLUTNING AV KAPITTELET	20
KAPITTEL 4 – DET ER NATURLIGE BARNEVALGET	21
Å FÅ BARN ER EN NATURLIG DEL AV LIVET	21
VI HAR LYST PÅ BARN	22
EN VELGER SELV OM EN SKAL FÅ BARN.....	23
DE RUNDT DEG FORVENTER AT DU SKAL FÅ BARN	26
ALTERNATIVE MÅTER Å TENKE OM DET NATURLIGE BARNEVALGET.....	26
OPPSUMMERENDE OM KAPITTELET	29
KAPITTEL 5: Å FÅ BARN GIR MOTIVASJON I KLIMAKAMPEN	30
Å KJEMPE KLIMAKAMPEN FOR Å KUNNE SI TIL SINE BARN AT EN PRØVDE.....	30
VIDEREFØRING AV KLIMAENGASJEMENT TIL EGNE BARN.....	31
«DE SOM ER OPPTATT AV KLIMA OG MILJØ MÅ FÅ BARN SÅ NESTE GENERASJON FÅR ET MILJØENGASJEMENT»	34
OPPSUMMERENDE OM KAPITTELET	35
KAPITTEL 6: ULIKE BEKYMNINGER KLIMAKRISEN GIR I FAMILIEPLANLEGGING	37
JEG BURDE IKKE FÅ BARN NÅR FREMTIDEN ER SÅ USIKKER.....	37
HAR NORGE BEHOV FOR AT VI FØDER FLERE BARN?	42
VED Å BEGRENSE SEG TIL TO BARN SØRGER EN FOR AT BEFOLKNINGEN STABILISERER SEG LITT.....	44

AVSLUTTENDE DISKUSJON OM BEKYMRINGER	47
KAPITTEL 7: AVSLUTNINGSKAPITTEL.....	49
NYE INNSIKTER	49
SAMFUNNSEFFEKT	50
LITTERATURLISTE	51
<i>INTERVJUGUIDE FOR MASTEROPPGAVE OM SAMSPILLET MELLOM REPRODUKSJON OG KLIMAKRISEN</i>.....	55
<i>INFORMASJONSSKRIV</i>	58
NSD MELDESKJEMA	62

Kapittel 1: Innledning

Aktualisering av tema

Inspirasjonen for å skrive denne oppgaven er bevegelsen #birthstrike, en bevegelse skapt av folk som nekter å få barn før menneskeheten har løst sine egenskapte sosiale, miljømessige og økonomiske problem (The Birthstrike Movement, 2022). Kvinnene som startet denne bevegelsen, Pepino og Brown, ønsket begge i utgangspunktet å få barn, men på grunn av klimakrisen velger de å ikke få barn (Hunt, 2019; the YEARS Project, 2019).

"It felt completely unsafe to have a child myself, both for me and for the child I would be bringing in to this world. So I've ended up putting my mothering skills into activism. And we like to call it in Birthstrike: Mothering the World" (Pepino, The YEARS Project, 2019, 1:33).

I YouTube-filmen «Birthstrike: Meet The People Choosing Not To Have Kids Because Of Climate Change» lagt ut av the YEARS Project I 2019 forteller kvinnene i birthstrike-bevegelsen om deres tanker omkring det å få barn eller ikke i en klimakrise. Det flere forteller er at vi nå lever i en vanskelig og usikker tid, hvor det ikke føles trygt å få barn. Noen er bekymret for klimaavtrykket et barn vil påføre jordkloden, av hensyn til befolkningstall. Andre er bekymret for hvordan verden blir varmere og stadig mer skadet av klimaet, og dermed hvordan fremtiden til et barn kommer til å se ut (The YEARS Project, 2019).

Målet med filmen er ikke å overtale noen til å ikke få barn, men heller belyse hvilke konsekvenser handlingene våre kan ha for klimaet og miljøet på jordkloden (ibid). Bevegelsen #Birthstrike jobber for å skape bevissthet om klimakrisen, slik at vi politisk, og via andre mektige aktører i samfunnet, kan skape en mer klimavennlig fremtid for fremtidige generasjoner (The Birthstrike Movement, 2022; The YEARS Project, 2019). Bevegelsen Birthstrike har vært inspirerende i denne oppgaven for hvorfor dette er et viktig tema å forske på, og en inspirasjon til hvilke typer spørsmål jeg valgte å stille informantene for å høre deres tanker omkring barnevalget fra et klimaengasjerende perspektiv. Dette dannet bakgrunn for at jeg ble nysgjerrig på hvorvidt bekymringene for å få barn skyldes den usikre fremtiden vi har i møtet, eller hvordan det å få et barn kan skape et høyere klimaavtrykk.

I 2019 oppfordret daværende statsministeren i Norge, Erna Solberg, i sin nyttårstale at vi må føde flere barn (Solberg, 2019,). Denne talen provoserte flere ved at de spurte seg hvilke barn statsministeren egentlig ønsker seg. Noen tok opp arbeidsinnvandring og flyktninger som begrunnelser for hvordan vi kan øke befolkningen og øke arbeidskraft istedenfor at nordmenn må føde egne barn (Holm, 2019; Sandtorv, Tjønndal & Eriksen, 2020; Stavrum, 2019). Andre begrunnelser for at vi ikke trenger å føde flere barn er at vi har for høyt økonomisk forbruk, og at den heller kan omstilles. Videre argumenteres det for at en mindre befolkning også avsetter mindre fotavtrykk på miljøet (Ellingsæter, 2019). Da jeg spurte informantene om hva de tenkte omkring statsministerens nyttårstale fra 2019 fikk jeg lignende svar som de overnevnte begrunnelsene.

Bakgrunnen for talens budskap var at fødselstallene per kvinne er synkende i Norge (Sønstebø, 2019) og at vi trenger barn for å opprettholde velferdsstaten (Solberg, 2019).

Samlet fruktbarhetstall ble målt til 1,56 barn per kvinne i 2019, nesten et halvt barn per kvinne enn hva tallet var for ti år tidligere. I 2009 var samlet fruktbarhetstallet per kvinne på 1,98 (Sønstebo, 2019). I 2021 var det samlede fruktbarhetstallet per kvinne 1,55 (Statistisk sentralbyrå, 2022).

Samtidig som at statsministeren oppfordrer folket til å få flere barn, er det de unge under 30 år som ser ut til å være mest bekymret for klimaet og fremtiden (Aase, 2022). Dette er et interessant funn, da det er i 30 år som er den gjennomsnittlige fødealderen i Norge (Statistisk sentralbyrå, 2022). I en undersøkelse med over 2000 deltakere forteller de under 30 år at myndigheten gjør alt for lite for å tilpasse oss klimaendringene, og over halvparten mener klimasaken er en av de tre viktigste sakene i Norge. De unge i samfunnet støtter i større grad vind-, sol- og vannkraft og er skeptiske til oljeleting enn hva den eldre er (ibid). Flere unge i Norge har i stått frem om hvordan bekymringene for klimaet påvirker tankene deres omkring barnevalget. Det inkluderer alle valgene omkring å få barn, eller ikke, og eventuelt hvor mange barn en skal få. I analyse for denne oppgaven viser jeg frem hvordan det er ulikhet i svarene mellom yngre informanter, de i 20-30-årene, og de informantene som er eldre enn det. Fra nyhetsartikler kommer det frem at Sanna ønsker å sterilisere seg for klimaet (Hauge & Ali, 2021). Josefine Gjerde vil ikke ha barn før den globale oppvarmingen stanses på en og en halv grad (Aukrust, 2021). Frida står i et evig dilemma mellom kroppen som ønsker barn og logikken som sier at det ikke er forsvarlig å få barn (Nordvåg & Lillelien, 2021).

Bakgrunnen for at jeg ville forske på reproduksjon er at det er sentralt innenfor kjønnsforskning og innenfor det instituttet jeg studerer på. Oppgaven er samfunnsaktuelt da reproduksjon, familieplanlegging og klima debatteres i media, i den offentlige debatten og i politikken. Hvordan jeg velger å knytte reproduksjon opp mot klima er en ny vinkling innenfor dette fagfeltet og bidrar derfor til ny forskning. Denne mastergradsoppgaven undersøker hvordan klimaengasjerte mennesker tenker om reproduksjon og familieplanlegging. For å undersøke dette har jeg intervjuet åtte informanter og benyttet meg av diskurspsykologi som analysegrep.

Tidligere forskning

Denne masteroppgaven et viktig bidrag til ny forskning, særlig i nordisk kontekst. Denne oppgaven krysser flere etablerte forskningsfelt. Det er ikke forsket særlig på akkurat denne tematikken fra før av, da denne forskningen tar for seg et nytt fagfelt som blir til av krysningene. Tidligere er det blitt forsket på reproduksjon, barnevalg og familieplanlegging generelt i flere ulike fagmiljøer, men ikke særlig på hvordan dette blir påvirket av klimaendringene. Det er også blitt gjennomført forskning om klimautfordringer tidligere, men ikke fra et kulturelt perspektiv. I tillegg er det i liten grad gjennomført forskning på klimautfordringer fra det humanistiske og det samfunnsvitenskapelige feltet. Når det er sagt har jeg funnet to tekster som forsker på denne sammenstillingen, «Offentlige samtaler om fruktbarhet i dagens Norge» (Kristensen, 2020) og «Ideological Dilemmas Actualised by the Idea of Living » (Nakkerud, 2021). Hva disse tekstene handler om og hvordan de er relevante for denne masteroppgaven vil nå presenteres nedenfor, sammen andre aktuelle forskningstekster.

I 2021 skrev Nakkerud om at det å leve et barnefritt liv kan være et valg for klimaet. Han intervjuet 20 informanter, hvorav tre par ønsker å leve uten barn i hensyn til

klimaet. Han fokuserer i prosjekt sitt på det psykologiske og de sosiale prosessene rundt valget om å skulle få barn eller ikke. For å analysere svarene sine benytter han seg av tematisk analyse hvor han har tre hovedtema og elleve undertema. De tre hovedtemaene er "Making the Choice", "Sharing the Choice", og "Integrating the choice". Noen informanter forteller at de tok valget om å ikke få barn etter å ha lært om klimaproblem, økosystem og bærekraft i undervisning. Andre forteller at de tenkte jordkloden var overbefolket, og noen var bekymret for hvordan det kom til å se ut i framtiden med tanke på de klimaendringene som nå foregår. Både informanter som ønsker barn og de som ikke ønsket barn blir mye drevet av optimisme og pessimisme i forhold til å selv kunne endre hvordan klimaet skal se ut i fremtiden. Det kom også frem i forskningen til Nakkerud at de informantene som ikke ønsker å få barn, ønsker å ta vare på andre mennesker eller dyr på et eller annet vis. Det er viktig å ha noen å bry seg om (Nakkerud, 2021).

Kristensen (2020) skriver om forholdet mellom nasjonal velferdsstatskrise og global klimakrise i artikkelen «Offentlige samtaler om fruktbarhet i dagens Norge». I denne artikkelen har hun tatt utgangspunkt i tre tekstkategorier; objektive tekster som representerer tall og annen nøytral informasjon om samfunnet, medietekster som presenterer såkalte ekspertuttalelser fra forskere og andre autoritære figurer på feltet, og øvrige medietekster som reportasjer, portrettintervju, kronikker og leserbrev. Hun har så bearbeidet det empiriske materialet ved å kombinere tematisk analyse og fortolkende kulturanalyse (Kristensen, 2020). Jørgen Randers, professor ved handelshøyskolen BI, blir trukket frem som en klimaforkjemper i Kristensen (2020) sin tekst. Han argumenterer for at nordmenn bør få færre barn av hensyn til klimaet, siden nordmenn er en av de rike landene som ødelegger mesteparten av klodens ressursgrunnlag (Kroglund, 2013 i Kristensen, 2020). Han utfordrer dermed tanken om at det Globale Sør er kilden til det såkalte befolkningsproblemet og om synkende fødselstall egentlig er et problem (ibid). I samme artikkel skriver Kristensen (2020) om intervju av kvinner som er frivillig uten barn hvor klimaendringer og overbefolkning blir trukket inn som en faktor (Kristensen, 2020).

Noe annet som blir belyst i denne artikkelen er hvordan fruktbarhetstall fra innvandrere skrives om i det offentlige. En artikkel hentet fra Statistisk sentralbyrå forteller følgende: «For at folketallet skal holdes oppe på lang sikt, trengs 2,06 barn per kvinne, og vi ser altså at Norge i 2016 lå 0,35 under dette nivået, og at uten innvandrere ville det vært 0,39 under» (Kristensen, 2020). Dette er en av de første tekstene Kristensen finner som skriver positivt om innvandrere sine fruktbarhetstall, ved å skrive om økende fruktbarhetstall som noe positivt. I denne konteksten er innvandrers fruktbarhetstall sett på som bra, siden de er høyere enn *etisk norske* sine fruktbarhetstall. Tidligere har Kristensen funnet tekster som sier det motsatte om innvandreres fruktbarhetstall.

Mye av det Kristensen belyser og trekker frem i sin artikkel fra 2020 er hentet fra hennes tidligere skrevet artikkel fra 2009, «Tobarnskull møter stua full? Innvandreres fødselstall i norsk offentlig diskurs». Her skriver hun om hvordan innvandrere sine høye fruktbarhetstall enten blir usynliggjort eller blir sett på som problematisk og at tegn til nedgang blant innvandrere fremheves som noe positivt (Kristensen, 2009). Dermed blir et spørsmål hvem sine barn vi ønsker. Det ble identifisert forskjeller av et «norsk» fellesskap og rangering av eventuelle «ikke-norske», og de «ikke-norske» som da fikk høye fruktbarhetstall ikke blir anerkjent. Innvandrere sine høye fruktbarhetstall sammenlignet med norskfødte nordmenns blir argumentert med at innvandrere har en

mer tradisjonell kultur med mindre grad av kjønnslikestilling (Kristensen, 2009). Selv om artikkelen fokuserer mest på innvandreres reproduksjonspraksiser, inkluderer den og analyser av *norske* fruktbarhetsnivåer (Kristensen, 2020). Dette er interessant for oppgaven når jeg bruker Erna Solberg sin nyttårstale (Solberg, 2019) som aktualisering, og som utgangspunkt for spørsmål i intervjuene. Fra datamaterialet i masteroppgaven finner jeg så refleksjoner omkring hvilke barn den norske statsministeren ønsker seg, *innvandrere* eller *etisk norske*.

Andersen (2020) skrev en masteroppgave om hva som gjør at noen menn og kvinner ønsker å være barnefri, og hvordan dette oppleves av de barnefrie. Hun sammenligner menn og kvinner for å se om det er noen kjønnsforskjeller, siden kjønn er relevant i møte med sosiale omgivelser (Andersen, 2020). Masteren er basert på åtte kvalitative intervjuer av tre menn og fem kvinner i alderen 38 – 54 år. Det kommer frem i intervjuene at begrunnelsen for å ikke få barn er ønsket om å prioritere en «fri og fleksibel livsstil» hvor de kan fylle livet med fritidsaktiviteter, reising og yrkesarbeid. Noen forteller at de kunne vurdert å få barn om de hadde vært i en annen partnersituasjon eller levd en annen livsstil, mens noen forteller at de uansett livssituasjon ønsker å være barnefri. Både menn og kvinner opplever det å ikke få barn som et normbrudd, og denne opplevelsen kommer sterkere til uttrykk blant kvinnene enn mennene. Selv om informantene opplever det å være barnefri som et normbrudd synes de ikke nødvendigvis at det er en negativ opplevelse. Informantene liker å bryte med normen om å få barn, og ønsker heller å forme sin egen mening i livet (Andersen, 2020).

Noe jeg tar med meg fra hennes master inn i dette masterprosjektet er bruken av begrepet barnefri istedenfor begrepet barnløs, da det er et mer positivt ladet ord. I 2020 utførte Cools og Strøm en undersøkelse angående fertilitet, ønske om barn, arbeidsliv og familiepolitikk (Cools og Strøm, 2020). Denne rapporten har 7686 respondenter i alderen 24 – 46 år, og målet med undersøkelsen er å undersøke oppfatninger blant menn og kvinner som er i eller nylig har passert fruktbar alder, om hvilke forhold som betyr eller betød noe for valget om å få eller ikke få flere barn (Cools og Strøm, 2020).

Boka *Reproduksjon, kjønn og likestilling i dagens Norge* er en sammensetning av flere kapitler skrevet av ulike forfattere, hvor det skrives om ulik forskning omkring barnevalget, reproduksjon og familieplanlegging blant nordmenn (Ravn, Kristensen & Sørensen, 2016). I dagens Norge blir reproduksjon ansett som *naturlig* i betydningen “naturgitt” og “sosialt selvsagt” (Ravn & Sørensen 2007; Ravn og Lie, 2013, i Kristensen, Ravn & Sørensen, 2016, s. 17). Å ønske seg barn krever ikke noen forklaring eller særlig begrunnelse (Ravn, 205 i Kristensen, Ravn & Sørensen, 2016), imens det å ikke ønske seg barn må forklares (Fjell, 2008; Hellesund, 2003, i Kristensen, Ravn & Sørensen, 2016, s. 17). At reproduksjon blir ansett som *naturlig* er noe jeg eksplisitt spør om i denne oppgaven og noe jeg særlig tar for meg i kapittel 4, det *naturlige* barnevalget. Naturaliseringen av barnevalg skaper en forventning i befolkningen, særlig til kvinner, noe som gjør at samfunnet har en forutinntatthet om at kvinner skal få barn (Kristensen, Ravn & Sørensen, 2016, s. 17).

Hvorvidt kjønnsforskjeller er tydelig i barnevalget er omstridt, og blant noe av det denne oppgaven tar for seg. At samfunnet forventer at folk skal få barn kommer tydelig frem i datamaterialet jeg presenterer senere i masteroppgaven. Foreldreskap er først ønsket og forventet når *alt er på plass* og en er *klar for det* (ibid). I dette legges det at man har

funnet seg en livspartner, er ferdig med studier, har (fast) jobb og kjøpt egen bolig (Kristensen, Ravn & Sørensen, 2016, s. 18). Å være *klar for det* og å vente til *alt er på plass* kan forklare en av grunnene til at nordmenn får færre barn nå enn før (Sønstebø, 2019).

Blant single menn som ønsker barn er svaret at de *først må ha dame*. I intervju med barnløse menn har flere svart at de må være mer stabilisert, at de må ha en partner og fast jobb (Jensen & Lie, 2016, s. 93). Dette utsagnet er med på å underbygge forskningen om at de som ønsker å få barn må være *klare for det*, men også at menn ofte tenker valget om å få barn først og fremst er forbehold kvinnen (Kristensen & Ravn, 2015). Noe jeg skriver mer om i metodekapittelet.

I dagens Norge er tankene om det å ha *egne barn* selvsagt med at barnet er at avkom fra foreldrene, at foreldre og barn har en biologisk og genetisk tilknytning (Melhuus, 2016, s. 68). Det gjør at vi i samfunnet ser på morskap og farskap som noe relasjonelt som gir foreldrene er tilhørighet til det barnet de skaper. Barn gir foreldre noe *eget*, et *eget barn* (ibid). Foreldreskap kan også etableres på andre måter enn det som ansees som *naturlig* (Melhuus, 2016, s. 69). Det gjør at de som ikke ønsker *egne barn* har mulighet til å skaffe seg familie og tilhørighet på andre måter, for eksempel gjennom assistert befruktning; IVF, prøverørsbehandling, sæddonasjon og eggdonasjon (Spilker & Lie, 2016). En annen mulighet for å få barn er gjennom surrogati (Stuvøy, 2016) eller adopsjon og fosterfamilie, som kan skape mange av de samme debattene som surrogati skaper. I denne masteroppgaven spør jeg informantene om valgene rundt det å få barn *naturlig*, ved hjelp av assistert befruktning og ved å benytte adopsjon eller være fosterfamilie.

Oppsummert har tidligere forskning i størst grad omhandlet reproduksjon og familieplanlegging generelt, ikke i særlig tilknytning til klimaengasjement og klimaendringene. Artikkelen skrevet av Nakkerud (2021) er den første nordiske forskningsteksten jeg har funnet som forsker på det samme som denne masteroppgaven foretar seg, noe som tyder på at dette er et tema som er forsket lite på. Da den teksten er skrevet fra et psykologisk perspektiv vil denne masteroppgaven gi et nytt perspektiv på temaet. Teksten av Kristensen (2020) er om samme tema, men forskningen er basert på en annen datagenereringsmetode. Derfor er min forskning et viktig bidrag til å utvikle ny kunnskap om temaet.

Problemstilling

Problemstillingen for dette prosjektet blir dermed: "*Hvordan kan valg knyttet til det å få barn være et klimatiltak for personer som utmerker seg som særlig klimabevisste?*"

For å konkretisere denne problemstillingen har jeg valgt ut tre underspørsmål som operasjonaliserer den overordnede problemstillingen:

1. Hvordan begrunner klimaengasjerte personer egne valg og praksiser omkring barnevalget?
2. Hvordan legitimerer klimaengasjerte mennesker eget ønsket om å skulle få barn?
3. På hvilke måter påvirker menneskers bekymringer for klimakrisen barnevalget?

Begrepsavklaring

I denne oppgaven benytter jeg meg av begrep som flere bruker, men som kan ha ulike betydninger. Siden dette er en masteroppgave skal jeg nå vise hva jeg legger i definisjonene av disse begrepene. Ved å gi en definisjon av de ulike begrepene gir jeg leseren en raskere forståelse av hvordan jeg som forsker av eget datamaterialet har tenkt i analyseringen og i diskusjonen.

Det første begrepet jeg ønsker å definere er klimaengasjement. Klimaengasjement er et begrep som er sammensatt av begrepene klima og engasjement. Klima handler om værmønsteret på et sted i forhold til omgivelser som sol, regn, tørke, hav, temperatur og poler (Dannevig & Harstveit, 2020), mens det å være engasjert i noe handler om å være aktiv innenfor et tema, interessert i, eller sterkt opptatt av (NAOB, u.å.). For meg er klimaengasjement et begrep som omtaler mennesker som er sterkt opptatt av klimaet og dets påvirkning på det livet de lever. Begrepet klimaengasjerte mennesker har mange likheter som Det Store Norske Leksikon definerer om miljøbevegelsen (Andersen, 2021). Miljøbevegelsen forklares som den delen av befolkningen som har synspunkter som i stor grad kommer til uttrykk til fordel for natur- og miljøvern (ibid). Andersen (2021) skriver at medlem og tilhengere av diverse natur- og miljøorganisasjoner er en del av miljøbevegelsen (ibid). Der Andersen (2021) bruker begrepet miljøbevegelse bruker jeg i denne oppgaven begrepet klimaengasjerte om mange av de samme grupperingene av mennesker.

Reproduksjon, også kalt formering, er når et eller flere individ får avkom eller barn (Rose, 2019). Reproduksjonsvalg blir dermed rundt det å få barn. På grunn av den biologiske definisjonen av reproduksjon velger jeg også i noen sammenhenger i denne oppgaven å benytte begrepet barnevalg. Det er valget om å skulle få barn, ikke skulle få barn, hvordan en velger å få barn og om en ønsker barn; antall barn. Barnevalget handler også om argumenter og refleksjoner folk har omkring de valgene de foretar seg rundt det å få barn.

Familieplanlegging er å planlegge når og om man skal få familie. Det kan være å begrense eller regulere barnefødsler ved hjelp av prevensjon. Det kan også være å hjelpe mennesker å få barn når det er hindringer i veien (Nylenna & Grünfeld, 2021). For denne oppgaven handler det om hvordan informantene planlegger når de skal få barn, hvordan de skal få barn, hvor mange barn de ønsker å få eller om de planlegger å ikke få barn.

Oppgavens oppbygging

Nå som vi har bakgrunn og innramming for oppgaven klart, vil jeg kort forklare strukturen for den videre oppgaven. I neste kapittel, kapittel 2, skriver jeg om metoden for prosjektet. Metoden er kvalitative intervjuet av åtte informanter, to menn og seks kvinner. Etterfulgt handler kapittel 3 om teorien som er relevant for denne oppgaven, som er teori om diskursanalyse. I kapittel 4, 5 og 6 analyserer jeg dataen jeg har samlet inn ved å benytte meg av teorien om diskurspsykologi. Kapittel 4 handler om det *naturlige* barnevalget, som går ut på hvordan de fleste tenker at det å få barn er *naturlig*, *selvsagt* og *normalt*. Kapittel 5 handler om motivasjonen man kan få fra egne barn i klimakampen. Det kan være motivasjonene man får fra å ha fått barn selv, og

ønske å gi dem en fin og klimavennlig fremtid. Det kan også være motivasjonen man får til å lære opp egne barn, og den neste generasjonen, til å ta klimavennlige valg. Kapittel 6 handler om bekymringer klimaengasjerte mennesker har omkring barnevalget og familieplanleggingen. Det er bekymringer om hvorvidt en bør få barn, hvordan fremtiden til barna vil se ut, og hvor mange barn en bør få. I siste kapittel, kapittel 7, skriver jeg en avsluttende diskusjon og oppsummerer mine viktigste funn. Bakerst i oppgaven finner du litteraturliste og vedlegg med intervjuguide, samtykkeskriv og NSD-søknad.

Kapittel 2: Metodekapittel

Valg av metode

Spørsmålet denne oppgaven tar for seg er; "Hvordan kan valg knyttet til det å få barn være et klimatiltak for personer som utmerker seg som særlig klimabevisste?" For å svare på denne problemstillingen har jeg intervjuet åtte mennesker som har en tilknytning til en klimaorganisasjon da gjennom enten politisk interesse, arbeidsplass, verv eller medlemskap.

Valget om å rekruttere akkurat disse menneskene er gjort fordi jeg ønsker å finne ut om det er en kobling mellom det å være klimaengasjert og hvilke tanker man har rundt det å få barn eller ikke. Reproduksjon og familieplanlegging står sentralt som tema i oppgaven ved at jeg har spurt informanter i dette mastergradsprosjektet om tankene deres tilknyttet det å skulle få barn eller ikke, hvordan de ønsker å få barn, eventuelt når i livet de vil ha barn og hvor mange barn de ønsker å få. Klimaperspektivet kommer til syne i oppgaven gjennom hvordan informantene ønsker å oppdra sine barn, hvordan de ønsker å kjempe for en klimavennlig fremtid for sine barn, antall barn de ønsker seg og for noen hvordan usikkerheten for fremtiden bidrar til å ikke ønske seg barn, eller at de er bekymret for å få barn i en usikker fremtid, med tanke på de klimaendringene som foregår.

Når man skal velge forskningsmetode kan man velge mellom ulike kvalitative og ulike kvantitative metoder. Kvalitativ metode analyserer tekst, forsker på små utvalg og går i dybde i temaene det forskes på. Motsatt brukes kvantitativ metode til å analysere tall, forske på store utvalg og gir et bredere forskningsresultat (Rubin & Rubin, 2005; Thagaard, 2018). Kvalitativ metode preges av følsomhet overfor konteksten den gjennomføres i (Tjora, 2017).

Som forsker er man ofte tett på objektene man forsker på, særlig ved feltarbeid, men også ved analyse av tidligere etablerte data (Thagaard, 2018, s. 16). Den nærheten man ofte får ved bruk av kvalitativ forskning gjør at det anbefales å legge datagenereringen relativt tidlig i prosjektet. På den måten har man mulighet til å justere teori og perspektiver i henhold til hva som fremstår interessant ut ifra den empiriske analysen (Tjora, 2017, s. 15). Kvalitativ forskning er i høyere grad enn kvantitativ forskning kjennetegnet ved fleksibilitet. Vi kan endre prosjektet underveis som vi tilegner oss flere erfaringer (Thagaard, 2018, s.16).

Grunnen til at jeg valgte å benytte meg av intervju som metode er fordi det gir kunnskap om folks tanker og refleksjoner, samtidig som jeg får muligheten til å endre på prosjektet mitt underveis med kunnskap jeg innhenter meg med dataen jeg samler inn. Jeg får mulighet til å spørre om akkurat det jeg lurer på, til forskjell fra om jeg skulle benyttet en metode hvor jeg brukte data som andre har samlet inn. Uavhengig om det hadde vært innsamlet data til samme forskning, eller data samlet inn til et annet formål, så hadde det påvirket resultatet av denne forskningen.

Semistrukturert dybdeintervju

Innenfor sjangeren intervju finnes det flere intervju typer. Valget mitt falt på semistrukturert dybdeintervju da jeg ønsket å studere meninger og holdninger til

klimaengasjerte personer omkring valg rundt det å skulle få barn eller ikke. Når man forsker på meningsdanning vil dybdeintervju være en relevant forskningsmetode (Tjora, 2017, s. 114).

I et dybdeintervju får man god tid til å etablere tillitt mellom intervjuer og intervjuobjekt. Det er særlig viktig å opparbeide seg tillit til de man intervjuer når man forsker på sensitive tema. Da vil intervjuobjektet åpne seg mest mulig (Tjora, 2017, s. 114 - 115). Hadde jeg valgt fokusgruppeintervju (Tjora, 2017, s.123) eller spontane intervju (Henriksen & Tøndel, 2017) ville jeg ikke hatt muligheten til å kunne studere detaljene og gå i dybden på de utsagnene hver enkelt person formidler, i synet av sin helt egen unike sosiale verden. I et dybdeintervju, hvor den som blir intervjuet føler seg trygg og har tillit til den som intervjuer, vil intervjuobjektet gi mer utfyllende og veloverveide svar enn det man får i en kortere intervjuform. Dette skaper høyere kvalitet på datamaterialet (Tjora, 2017, s. 116).

Ved å benytte det Thaaard (2018) kaller semistrukturert intervju hadde jeg muligheten til å endre på rekkefølgen jeg stilte spørsmålene underveis i intervjuene. Likt kunne jeg tilføye spørsmål, som jeg så på som interessante, underveis. Denne formen for intervju er en kombinasjon av et strukturert intervju og en åpen samtale. I et strukturert intervju må man forholde seg helt og holdent til intervjuguiden, som gjør at jeg ikke kan tilføye spørsmål underveis i intervjuet. Motsatt vil en åpen samtale uten struktur gjøre det vanskelig å sammenligne svarene fra de ulike intervjuene (Thaaard, 2018, s.91). Ved å benytte meg av semistrukturert dybdeintervju er det mulighet for fleksibilitet når det kommer til hva jeg kan spørre informantene om. Samtidig som det er en viss likhet mellom intervjuene slik at jeg har et sammenligningsgrunnlag mellom de forskjellige menneskene jeg har intervjuet (ibid).

Rekruttering

Da jeg skulle rekruttere informanter til intervjuene bestemte jeg meg for å sende ut en ferdig skrevet e-post til alle miljø- og klimaorganisasjoner i Norge som jeg kjente til. Med en gang jeg hadde sendt ut e-postene fikk jeg svar fra flere som sa at de ønsket å stille til intervju. I løpet av kun et par dager hadde jeg avtalt intervju med hele fem informanter. Jeg ble straks opptatt med å dobbeltsjekke intervjuguide, se over samtykkeskjemaet, finne ut hva jeg skulle ta opp lyd med og hvor jeg skulle gjennomføre intervjuene.

Etter en kort stund fikk jeg tak i tre informanter til ved at de selv meldte seg gjennom e-post som hadde blitt videresendt til dem fra de jeg originalt sendte e-post til. Denne formen for rekruttering kalles snøballmetoden. Rekrutteringen foregår gjennom først å kontakte noen personer som har de egenskapene eller kvalifikasjonene som er relevante for problemstillingen vår, for så å spørre de om andre som kan være interesserte i å delta i forskningen (Thagaard, 2018, s. 56). Ulempen med denne måten for rekruttering er at personene ofte er tilknyttet samme nettverk eller miljø, og det kan gjøre det vanskelig å opprettholde anonymitet. Mer om dette følger under etikk og personvern. Fordelen med denne måten for rekruttering er i mitt tilfelle at jeg ønsket meg informanter som hadde særlig interesse for klima og miljø.

Før sommeren hadde jeg intervjuet åtte informanter. Dette tenkte jeg at var et passelig antall informanter, og la prosjektet litt til side i løpet av sommeren. Etter sommeren begynte jeg transkribering av intervjuene mine. Underveis i transkriberingen kom jeg frem til at det kunne være fint med en likere kjønnsbalanse i datamaterialet mitt, da reproduksjonsvalg er like relevant for menn som for kvinner i lys av klimakrisen.

Informantene mine består av seks kvinner og to menn. I et håp om å rekruttere flere menn tok jeg opp kontakten med de jeg hadde intervjuet. De var positive til å hjelpe meg å finne flere informanter. Flere sa at de skulle høre med andre som også var klimaengasjerte om de kunne tenke seg å delta i masterprosjektet mitt. Jeg spurte om jeg kunne få navnet til noen for å kontakte de selv, men informantene mine sa at de heller kunne fortelle om prosjektet mitt og dele kontaktinformasjonen min. For så å legge det opp til at den enkelte selv kunne kontakte meg. Jeg er takknemlig for at informantene prøvde å rekruttere flere for meg. Dessverre fant jeg ikke flere interesserte, og det ble ikke rekruttert flere menn.

I Ravn, Kristensen og Sørensen (red.) (2016) skriver de om hvordan forskning i dag i høyere grad representerer menn som aktører i familieplanleggingen, sammen med sammekjønns forelderskap (Kristensen, Ravn & Sørensen, 2016, s. 40). Tidligere ble menn oversett i denne tematiseringen. Gjennom å forske på menns tanker alene og menn i homofile forhold opp mot kvinner i lesbiske forhold, og deres tanker omkring reproduksjon og familieplanlegging får man en større forståelse av "morsskap", "farsskap" og generelt tanker rundt det å få barn (Kristensen, Ravn & Sørensen, 2016, s. 40). I artikkelen *the voices heard and voices silenced: recruitment processes in qualitative interview studies* (Kristensen & Ravn, 2015) forteller forfatterne om ulike prosjekt de har hatt, hvor det har vist seg at det har vært utfordrende å rekruttere menn. Det har fått svar på henvendelser til menn som lurte på om de var sikre på om de ville prate med dem, og ikke kona (Kristensen & Ravn, 2015).

Det at mennene ble spurt om å delta i studier som omhandler temaene barnevalg, familieplanlegging og lignende har for mange av mennene vært overraskende, til og med for noen uforståelig. Dette indikerer at de ikke anser egne refleksjoner omkring disse tematikkene interessante og viktige nok (Kristensen & Ravn, 2015). En annen forklaring kan være at flere menn har en forståelse om at det å få barn primært er kvinners beslutning siden det er kvinnen som bærer frem barnet. Noe som gjør at få menn, i motsetning til kvinner, snakker med andre menn om det å få barn. Samtale foregikk primært med partner (Jensen & Lie, 2016, s. 92 – 93: Kristensen & Ravn, 2015).

Forståelsen mange menn har om at barnevalget primært er et tema for kvinner kan ha en forklaring for hvorfor også jeg hadde utfordringer med å rekruttere menn til datamaterialet mitt. Det kan hende at flere menn så henvendelsen, men tenkte at dette ikke angikk dem, da det ikke var deres tanker som var de sentrale i forskning om barnevalg, reproduksjon og familieplanlegging. Heldigvis fikk jeg med to menn sine refleksjoner i denne masteroppgaven. I tillegg til at jeg fikk høre om hvordan paret sammen og kjønnsroller i flere av informanters partnerskap påvirket tankene omkring temaene reproduksjon og familieplanlegging. I min oppgave gjelder dette refleksjoner til informanter i både heterofile forhold og i lesbiske forhold. Mer om dette følger i analysekapitlene.

Informantene

Jeg endte opp med en gruppe informanter som gjennom jobb, verv eller medlemskap var del av en klimaorganisasjon. Flere av informantene var politisk engasjerte, noen hadde knyttet disse to interessene sammen ved og ha medlemskap i en politisk klimaorganisasjon. Informantene i denne oppgaven er alt fra 20 år til 72 år gamle, det er kvinner og menn, barnefrie og foreldre, heterofile og skeive. Fem av informantene er i 20-30-årene, to er i 40-årene og en er i 70-årene. Seks av informantene er kvinner, to av informantene er menn. Fire av informantene har barn, to av informantene venter barn og to av informantene har ikke barn.

Anna er en kvinne i 30-årene, har vokst opp i en familie med stor søskenflokk, passet egne søsken mye og gleder seg til å skape sin egen familie. Hun er gravid med sin mann. Har vært klimaengasjert siden ungdomskolen, og jobber nå politisk med klima og miljø.

Bendik er en singel mann i starten av 20-årene som studerer på universitet. Han er engasjert i klima gjennom grønn politikk han er aktiv i på fritiden. Engasjementet hans for politikk begynte på videregående, hvor etter hvert miljø- og klimaengasjementet utviklet seg til å bli større. I fremtiden ønsker han å få barn og lage sin egen familie.

Celine er en tobarnsmor i 40-årene som nå jobber i en miljøorganisasjon. Hun har vært klimaengasjert siden videregående, vært medlem i flere ulike miljø- og klimaorganisasjoner. Hun er sammen med far til barna, som er i ungdomsskolealder. Datteren er medlem i en miljøorganisasjon, slik at engasjementet til Celine kommer både fra jobb, interesse og fra datterens medlemskap.

Dagny er en kvinne i 40-årene, som har to voksne barn deler med eksmannen sin. Hun er nå sammen med en dame som ikke ønsker å få barn. Hun jobber innenfor IT, har klimaengasjementet sitt gjennom organisasjonen hun er medlem i på fritiden. Engasjementet for klima har hun hatt siden ungdomskolen.

Greta er en singel kvinne, 20-år gammel, og jobber i en ungdomsorganisasjon for miljø- og klima. Hun er storesøster til tre småbrødre, som hun ofte har vært barnevakt for. Klimaengasjementet sitt har hun hatt siden barneskolen. Hun ønsker ikke å få barn, av flere grunner, blant annet klima.

Helge er en mann i 30-årene som er småbarnsfar til en gutt på 1 år. Barnet fikk han med konen sin, som han også driver småbruk sammen med. Han er klimaaktivist på fritiden, og har engasjementet sitt for klima via organisasjonen han er medlem i. Engasjementet blomstret etter at han var på seiltur sør i verden, mellom bachelor og master-studier. Rikke er en kvinne i slutten av 20-årene. Hun skal bli medmor sammen med kjæresten sin som er gravid. Hun jobber administrativt med det politiske, har lenge vært opptatt av både politikk, klima og miljø. Som 19-åring besøkte hun regnskogen, som var en vekker for engasjementet. Hun har medlemskap i en miljøpolitisk organisasjon på fritiden.

Sigrid er en kvinne i 70-årene, pensjonert lærer og engasjert i klimasaken gjennom en klimaorganisasjon hun har medlemskap i. Siden hun var ung har hun vært opptatt av gjenbruk, miljø og økonomi. Når global oppvarming, og etter hvert klima ble relevante tema i samfunnsdebatten forsto hun fort at det passet inn i eget verdigrunnlag. Hun har vært gift med samme mann siden midten av 20-årene, da hun fikk sitt første barn. Kort

tid etter fikk hun tvillinger, og en god stund etter det sitt fjerde barn. I tillegg har hun nå åtte barnebarn.

Intervjuene

Det var utfordrende å skrive intervjuguiden, da jeg ikke helt visste hvor mange oppvarmingsspørsmål jeg trengte før jeg kom til hovedspørsmålene. Jeg var i tillegg usikker på om jeg skulle skille mellom rene klimaspørsmål og rene reproduksjonsspørsmål. Jeg begynte derfor utformingen av intervjuguiden med å ordne underoverskrifter, slik at det ble lettere å fylle inn spørsmål som passer til hver av delene i intervjuet. Under hver av overskriftene skrev jeg ned noen hovedspørsmål, samt noen oppfølgings spørsmål. Hovedspørsmål skal bidra til at jeg får svar på det jeg lurer på, oppfølgings spørsmål brukes dersom informantene svarer kort på de spørsmålene jeg stiller og jeg trenger mer utfyllende svar (Rubin & Rubin, 2005, s. 129).

Under intervjuene brukte jeg intervjuguiden aktivt, men varierte noe fra gang til gang om når i løpet av intervjuet jeg stilte de ulike spørsmålene. Intervjuguiden min var satt opp slik at jeg først spurte informantene om hvem de var og bakgrunnen deres, før jeg gikk over til å spørre om rene klimaspørsmål. Deretter fulgte rene reproduksjonsspørsmål og til slutt spørsmål som omhandlet klima og reproduksjon koblet sammen. I de fleste tilfellene ble dette rekkefølgen på selve intervjuene, men i noen av intervjuene byttet jeg litt om på rekkefølgen av spørsmål da informantene kom inn på et tema som jeg kanskje hadde tenkt å spørre om senere i løpet av intervjuet.

Ettersom jeg hadde valgt en semistrukturert intervjuguide var dette mulig og det skapte bedre flyt i samtalene med informantene (Thagaard, 2018). I kvalitative intervju er det man intervjuer en del av prosessen for hvordan intervjuene blir (Aase & Fossaskåret, 2014, s. 110), i motsetning til om man spør en rekke mennesker om å svare på et spørreundersøkelsesskjema. Intervjuet er i mye høyere grad en samtale mellom personer, hvor selve intervjuet påvirkes av informanternes innspill, enn kun et resultat av svar på forhåndsbestemte spørsmål (Rubin & Rubin, 2005, s. 14).

Allerede i det første intervjuet snakket informantene om adopsjon og fosterfamilie som mulige måter å skaffe seg familie på om man ikke ønsket å føde barn selv. Dette temaet dukket også opp på det andre intervjuet. Jeg bestemte meg derfor for å ta med spørsmål om adopsjon og fosterfamilie ved gjennomførelsen av de neste intervjuene. Ved å inkludere nye ideer og temaer skaper jeg et rikere intervju med mer dybde (Rubin & Rubin, 2005, s. 134). Innspillet fra de første informantene gjorde at intervjuguiden endret seg noe fra de første intervjuene til de siste. Dette er fordelene med fleksibilitet i kvalitativ forskning (Aase & Fossaskåret, 2014, s. 109; Rubin & Rubin, 2005, s. 147; Thagaard, 2018, s.16).

Det korteste intervjuet varte i 44 minutter, og det lengste intervjuet varte i 1 time og 29 minutter. Halvparten av intervjuene jeg gjennomførte ble holdt digitalt og halvparten ble holdt fysiske. Av de digitale intervjuene jeg gjennomførte ble tre gjennomført med videosamtale og ett av de ble gjennomført over telefon. De informantene som bodde i nærheten møtte opp fysisk, mens de informantene som bodde lengre unna ble intervjuet over nett. Ved at jeg gjennomførte digitale og fysiske intervju fikk jeg muligheten til å erfare positive og negative sider ved begge deler.

I fysiske intervjuer er det lettere å se ansiktsuttrykk, kroppsspråk og andre non-verbale kommunikasjonsmåter. Det gjør det lettere å skulle skape et trygt miljø og et tillitsforhold, slik at informantene vil åpne seg i større grad (Thagaard, 2018, s. 111). De informantene jeg intervjuet fysisk kunne jeg raskere merke kroppsspråket til, og da ha en antagelse om informanter forsto spørsmål eller om jeg burde omformulere meg. Hvis informantene viste et avslappet kroppsspråk, kunne jeg spørre om mer personlige og sensitive spørsmål.

Fordelen med å intervju noen digitalt er at man har muligheten til å finne et bredere publikum, og snakke med folk som man ellers av geografiske grunner ikke har muligheten til. En annen fordel er at personer som er sjenerte og mer tilbakeholden i en fysisk ansikt-til-ansikt situasjon kan være tryggere samt dele mer digitalt (Thagaard, 2018, s. 111). Ulemper kan være at nettet henger seg opp eller andre tekniske problemer (Thagaard, 2018, s. 110). Digitalt online intervju og telefonintervju vil sjelden gi den samme trygge dynamikken, det kan føles stivere fordi man snakker gjennom en skjerm og ikke ansikt-til-ansikt. For å opparbeide tillitt til intervjuobjektet må man bruke lengre tid på oppvarmingsspørsmål over nett enn hva man trenger å gjøre fysisk (Tjora, 2017, s. 170).

De jeg intervjuet i en digital videosamtale virket å være trygge og jeg fikk svar som tydet på at intervjuobjektene hadde en tillit til meg. En forklaring på at de følte seg trygge og fortrolige kan være oppblomstringen av digitale møter via jobb og skole de siste årene grunnet covid-19 situasjonen med mye hjemmekontor. Allikevel valgte jeg å bruke lengre tid på oppvarmingsspørsmål i de digitale intervjuene, enn i de fysiske intervjuene. Intervjuet jeg gjennomførte på telefon synes jeg i starten var mer "stivt" og formelt slik Tjora (2017) skriver at det kan føles. For å opprette tillitt i dette intervjuet brukte jeg derfor ekstra god tid med oppvarmingsspørsmål, og etter hvert åpnet informanten seg mer og gav flere utfyllende svar.

Etikk og personvern

Som forsker har man både etisk og juridisk ansvar, noe nedfelt i lovverk og noe som springer ut av normer og verdier. Ved innsamling av egen empiri er man forpliktet til å holde seg innenfor rammeverket for lover. De bestemmer hvilke data jeg har lov å samle inn, hvordan jeg lagrer opplysningene og hva jeg gjør med data jeg har samlet inn (Reutter, 2021, s.90).

For at jeg som forsker lettere skal kunne følge lovverket, har Norsk senter for forskningsdata (NSD) blitt opprettet, og fungerer som en bro mellom forsker og lovverk (Reutter, 2021, s. 91). Før jeg startet innsamling av data meldte jeg inn forskningsprosjektet mitt til NSD, og fikk det godkjent.

Forskningsdeltakere skal som hovedregel være informert om forskning og gitt sitt samtykke til å delta i forskningen (NESH, 2021, s.17). Informantene i denne mastergradsoppgaven måtte fylle ut samtykkeskjema, enten digitalt og sende det via mail, eller fysisk når vi møttes. Før jeg startet intervjuene tok jeg igjen en gjennomgang av samtykkeskjemaet med informantene, slik at jeg var sikker på at de forsto hva det innebar for dem å delta i mastergradsoppgaven min. Forskeren har ansvar for å gi et

informert samtykke og sørge for at deltakerne i prosjektet får tilstrekkelig og forståelig informasjon om hva det vil si å delta i prosjektet (NESH, 2021, s.17). Ved at informantene fikk et slikt skjema før intervjuprosessen var de klar over hva de skulle gjøre og hvilke rettigheter de hadde før vi begynte selve intervjuet. Da de signerte samtykkeskjema godtok de at jeg kunne bruke anonymisert informasjon fra de til denne forskningen. De gav muntlig samtykke til at jeg kunne ta lydopptak av samtalene, noe som gjorde det lettere da jeg skulle transkribere intervjuene.

Det er viktig at deltakerne vet at samtykke er *frivillig*, at de når som helst kan trekke seg uten å oppgi grunn for dette. Forskning skal heller ikke belønnes i den grad at deltakere ikke har mulighet til å avstå, eller straffes om man velger å ikke delta (NESH, 2021, s.17). I denne oppgaven fikk deltakerne informasjon og mulighet til når som helst å trekke seg i løpet av forskningsperioden.

I samtykkeskrivet hadde jeg informert deltakerne om at jeg skulle anonymisere de slik at det ikke var mulig å identifisere dem. Det gjorde jeg fordi jeg så på det som nødvendig for å ivareta deltakernes sikkerhet og fortrolighet til forskningen. I ettertid av intervjuene ser jeg hvor viktig det var, da flere av informantene fortalte meg at de ikke ville snakket høyt i offentligheten om alt de valgte å fortelle meg. Om forskeren har avtalt anonymitet med deltakere, er det viktig at denne ivaretas (NESH, 2021, s. 21).

For å anonymisere har jeg i transkripsjonene valgt å endre informantenes navn, unnlatt å si hvor de kommer fra, omgjort dialekt til bokmål og gjort små endringer i alderen. I tillegg har jeg unnlatt å skrive hvilke miljø- og klimaorganisasjoner de er medlem av, da dette er noe som lett kan gjøre at de blir identifisert. Det er fordi flere av informantene er fra samme nettverk eller miljø, og dermed kan tenkes å kjenne til hverandre. I ulike forskningsprosjekt og oppgaver kan det være hensiktsmessig å beholde noen indirekte personidentifiserende opplysninger for å gi leseren en kontekst (Reutter, 2021, s. 95), noe jeg gjorde ved å gi de fiktive navn og å kun gjøre små endringer på alderen.

Noen av intervjuene jeg gjennomførte foregikk på internett, noe som innebærer særskilte etiske utfordringer når det kommer til anonymisering (Thagaard, 2018, s. 114). Som forsker må man utvikle en trygg intervjusituasjon hvor det sikres kontroll over dataen, skjuler e-postadresser og brukernavn, og benytter pseudonymer (fjerner tilleggsopplysninger) for å sikre anonymiteten til den som deltar i forskningen (Thagaard, 2018, s. 115). Dette gjorde jeg ved å bruke ekstern lydopptaker, og ikke innebygd lydopptaker eller videoopptaker i det programmet jeg intervjuet deltakerne med. Gjennom videosamtale-programmet hadde jeg og muligheten til å sende deltakerne en link slik at jeg ikke trengte legge inn deres e-postadresser eller brukernavn. Etter møtet vårt var ferdig ble det automatisk slettet fra programmet. Slik sørget jeg for at ingen intervjuet ble lagret på åpent nett, i videosamtaleprogram eller på andre steder hvor det kunne komme på avveie.

Av hensyn til konfidensialitet har jeg valgt å lagre alt av informasjon på et kryptert skylagringssystem. Det er kun jeg som har hatt full tilgang til all empirien. Hovedveileder har fått tilgang til intervjutranskripsjoner, som skal brukes i videre forskning, etter jeg innhentet nytt samtykke fra informantene spesifikt om at det gikk fint.

Refleksjoner over min rolle i datainnsamlingen

Som forsker er jeg nødt til å forholde meg i en objektiv rolle hvor mine egne synspunkt ikke skal vises for tydelig, men lytte til hva de jeg intervjuer forteller når de snakker omkring temaer jeg spør om. Det er viktig å hente diskurser ut ifra de dataene jeg har samlet inn fra intervju, og ikke putte ord i munnen til informanter fra diskurser jeg allerede vet finnes i samfunnet (Johannessen, et. al., 2018, s. 68). Om man som forsker ikke forholder seg objektivt vil oppgavens funn mangle validitet og forskningen dermed være ufullstendig og av dårlig kvalitet (Thagaard, 2018, 105).

I tillegg til å være i en forskerrolle vil min bakgrunn og min personlighet ha mye å si for hvor mye informantene ønsker å dele med meg (Thagaard, 2018, s. 105). Fordi jeg studerer likestilling og mangfold kan informantene tenke at jeg bryr meg om likhet i form av rettferdighet og at jeg synes det er viktig at alle blir sett. At jeg selv er kvinne kan gjøre det lettere for meg å rekruttere andre kvinner, samt at andre kvinner lettere åpner seg til meg om kvinnelige temaer (Thagaard, 2018, s. 106). Fordi jeg selv er i midten av 20-årene betyr det at jeg er i en reproduktiv alder og informantene kan dermed anta at jeg selv har stilt meg spørsmålet om jeg ønsker barn eller ikke. Siden jeg selv er i ganske ung alder, kan det gjøre det lettere for andre unge å prate med meg om en felles klimabekymring. Blant de eldre informantene merket jeg at de på et vis ønsket å unnskyldte seg ovenfor min generasjon med tanke på at de ikke har gjort nok for å stanse klimaendringene.

Personligheten min er viktig for hvordan en medmenneskelig situasjon utarter seg, slik som i et intervju (ibid). Jeg vil kategorisere meg selv som en ekstrovert person som har lett for å komme i kontakt med nye mennesker. Jeg har mange hobbyer og interesser som gjør at jeg raskt kan finne en felles interesse med nye mennesker. Dette gjør at informantene fort kan få en vennskapelig tone med meg, og flere av informantene fortalte meg at *"det er godt å bare få fortalt til noen alt jeg tenker om det her"*. Det kan vise til at man i samtale med andre mennesker kan få mer ut av å fremheve likheter enn å påpeke forskjeller (Karpuz, 2021).

Kapittel 3: Teori

Diskursteori og diskursanalyse

Det teoretiske rammeverket for denne oppgaven er diskursanalyse. Jeg vil her presentere diskursanalyse som teori før jeg går i dybden på den konkrete diskursanalytiske formen jeg bruker for denne oppgaven, som er diskurspsykologi. Etterfulgt vil jeg presentere teori om subjektposisjoner, ideologiske dilemma og fortolkningsrepertoar, som er del av diskurspsykologien. Til slutt presenterer jeg hvordan jeg kan sette forskningen inn i en samfunnskontekst ved å benytte meg av Aslaug Veum, professor på universitetet i Sørøst-Norge, sin analysemodell. Denne modellen er en revidert modell av den mer kjente modellen for kritisk diskursanalyse av Norman Fairclough. Modellen brukes i avslutningskapittelet for å diskutere funn fra denne masteroppgaven.

Diskursteori handler om det teoretiske grunnlaget som finnes. Teorien om diskurs brukes for å kunne analysere de forskjellige sosialkonstruktivistiske tilnærminger som finnes innenfor diskursanalyse (Jørgensen & Philips, 1999, s. 34). Diskursanalyse er en analyseform som analyserer språk i forskjellige mønstre som matcher folks uttrykk i ulike sosiale domener (Jørgensen & Philips, 1999, s. 9). En annen måte å forklare diskursanalyse på er ved å si at man analyserer ord, begrep og annen kommunikasjon ut ifra hvilken sosial bakgrunn og situasjon forskningsobjektene befinner seg i. Hvordan folk velger å formidle seg selv, hvilke ord de benytter og hva de drar frem som viktig i samtaler kan tolkes ut ifra hvilken sosial, kulturell og faglig bakgrunn personen har. Denne formen for analyse skiller seg ut fra andre analysemetoder, da vi ikke enkelt kan sette en side opp mot en annen side. Det kunne vi gjort i andre analyseformer av, for eksempel gjennom et spørreskjema (Potter & Wetherell, 1987, s.176). For å analysere diskursivt må vi se på hvordan perspektivene vi finner blir til, ved å se på omgivelsene rundt det vi analyserer (ibid). Med et fortolkende utgangspunkt i diskursanalysen vil man kunne kjempe informanters kamp ved å forstå og tolke det aktørene dreier seg om (Bratberg, 2017, s. 38).

Innenfor diskursanalyse finnes det flere retninger. Jørgensen og Philips nevner tre tilganger; diskurspsykologi, kritisk diskursanalyse og diskursteori (Jørgensen & Philips, 1999). Diskurspsykologi er i seg selv et komplekst felt som ser på hvordan det talte språket og tekster orienteres mot sosiale handlinger (Jørgensen & Philips, 1999, s. 105). Innenfor dette feltet finnes fortolkningsrepertoar (Potter & Wetherell, 1987), ideologiske dilemmaer og subjektposisjoner (Edley, 2001).

Kritisk diskursanalyse brukes for å beskrive, forklare og kritisere språkbruk som dekker over problematiske samfunnsforhold (Grue, 2011, s. 112). Grunnantagelsen for dette er at språk sjeldent er helt nøytral, men er tilegnet en posisjon og et perspektiv for hvordan verdens ser ut og hvordan verden bør se ut (ibid). Kritisk diskursanalyse ønsker å kaste lys på det sosiale, kulturelle og lingvistiske i det som forskes på gjennom å se på språkbruk og ideologi. Det utformes både nye diskurser og reproduseres diskurser som allerede finnes i samfunnet, men med et kritisk blikk (Jørgensen & Philips, 1999, s. 73 – 76).

Diskurspsykologi

Diskurs i seg selv stammer fra Foucaults teori om makt og ulike diskurser som finnes i samfunnet. Om man benytter seg av en psykologisk tilnærming til diskursanalyse vil man i større grad se på retorikk, ordbruk og interaksjonen til andre mennesker for å finne ut hvilke diskurser disse menneskene innebefatter seg med (Mills, 1997, s. 143 - 145). Det lønner seg å utføre diskurspsykologisk analyse når man skal undersøke poststrukturelle teorier og mer generelle samfunnsmessige analyser (Mills, 1997, s. 143).

Diskurspsykologi forteller oss noe om språk mennesker bruker for å formidle meninger og påstander de innebefatter orientert opp mot deres sosiale handlinger i deres egne sosiale verden (Jørgensen & Philips, 1999, s. 105). Sosiokognitiv diskursanalyse gir legitimering til de bestemte handlingene personer viser, utfører eller forteller om i samtale med andre (Johannessen, et. al. 2018, s.67). Ved både å se på det kognitive språket og å se på den sosiale settingen folk er fra eller forteller at de har en tilhørighet til eller oppvekst ifra, skaper jeg en ramme for til sammen å skulle analysere datamaterialet ved bruk av diskurspsykologi.

Diskurspsykologi får frem ulike tolkningene hver informant innebefatter basert på ens egne sosiale verden. Språk, meninger og påstander informanter formidler i et intervju er en dynamisk praksis som former den sosiale verden, relasjoner og subjektforståelser til informantene selv når de tolkes i en diskursiv ramme (Jørgensen & Philips, 1999, s. 105). Når jeg skal analysere intervjuer ved bruk av diskurspsykologi gjøres det altså ved å analysere hva informantene forteller ved også å se på hvilken situasjon de var i da de fortalte det de sa. Hvilket rom de var i, hvordan følelsesmessige situasjon de var i, og ved å vite noe om den sosiale bakgrunnen deres (Jørgensen & Philips, 1999). Når man utfører en diskurspsykologisk analyse, får man frem ulike måter og tolke verden på i forhold til gitte tema. Det legitimerer bestemte handlinger for personens diskurs av det temaet som tolkes i personens egne sosiale verden (Johannessen, et. al. 2018, s.67). Den sosiale tilnærmingen den som prater har til temaet, har en innvirkning på hvordan man kan tolke det vedkommende forteller kognitivt.

Ved å analysere både det sosiale og det kognitive vil forskeren få frem både ideologier, kunnskap og en intern forståelse som blir produsert og delt innenfor en gruppe (Kjelsvik & Felberg, 2011, s. 163). Denne måten å utføre diskursanalyse på kalles sosiokognitiv. Når forskeren tar høyde for den sosiale og den kulturelle rollen informanter innebefatter seg kan det oppstå ulike diskurser blant folk fra samme nettverk (Hitching et. al., 2011, s. 166). Selv om informantene i datamaterialet for dette forskningsprosjektet har samme sosiale tilhørighet kan de ha ulike nyanser av samme diskurs i samfunnet tilknyttet dette temaet, eller det kan også fremkomme ulike diskurser innad i samme sosiale gruppe. Dette er fordi hver enkelt person har ulike erfaringer, bakgrunner og viten som gjør at de skaper hver sin unike sosiale verden (Jørgensen & Philips, 1999, s. 13 - 14).

Subjektposisjoner, fortolkningsrepertoar og ideologiske dilemmaer

Innenfor diskurspsykologi er det flere teorier og begrep. Jeg har valgt å benytte meg av tre av disse, nemlig subjektposisjoner, fortolkningsrepertoar og ideologiske dilemmaer. Jeg har valgt å bruke subjektposisjoner, da det sier noe om hvordan samfunnet,

mennesker vi omgås og andre elementer omkring oss, påvirker hvordan vi handler og tenker. Fortolkningsrepertoar er relevant for oppgaven siden det forklarer hvordan språket er relevant for hvordan vi tenker og reflekterer om egne handlinger og om andre fenomener. Ideologiske dilemma blir til i det samfunn eller i den kulturen vi lever i, og endres ut ifra hvilken posisjon vi er i, hvem vi er sammen med og hvilken kunnskap vi har om det gitte dilemmaet.

Subjektposisjoner er en av de tre feltene innenfor diskurspsykologi som er nærmere kulturelle studier enn psykologiske studier (Edley, 2001, s. 209). Ideologien er det som konstruerer subjektet. Ved å tillegge mennesker ulike posisjoner eller identiteter skapes subjektposisjoner av ideologiske effekter (Althusser, 1971, i Edley 2001, s.209). Menneskers erfaringer og følelser om dem selv er et tilleggsprodukt av ideologiske eller diskursive regimer (ibid). Ut ifra dette utsagnet vil jeg definere subjektposisjoner som en versjon man blir av seg selv ut ifra det ideologiske, hvordan noe *bør* være, og gjennom opplevelser man har.

Fortellinger om oss selv vil alltid være med å bestemme hvem vi er (Hall, 1988, i Edley, 2001, s. 210). Med dette menes det at identitet blir til gjennom historier om subjektet, både de historier subjektet forteller om selv og de som kun er i tankene. Sammen med disse historiene, og de kulturelle narrative som finnes i samfunnet, skapes et språk om hvem vi er (Edley, 2001, s. 210). Koblingen mellom diskurser og fortolkningsrepertoar til den sosiale konstruksjonen av selvet er det som skaper konseptet subjektposisjoner (ibid). For å finne subjektposisjoner i diskurspsykologisk analyse må man se etter *hvem* som hører til en spesifikk diskurs eller et spesifikt fortolkningsrepertoar. For å gjøre dette tolker man de utsagnene forskningsobjektet forteller om ved å se på hvordan de forteller om det, hvilke ord de bruker og hvilken identitet eller personlighetstrekk forskningsobjektet har (ibid).

Fortolkningsrepertoar er kort fortalt et register av ulike ord og begrep som brukes til å karakterisere og legitimere for de ulike handlingene vi foretar oss (Potter & Wetherell, 1987, s. 138). Når det benyttes fortolkningsrepertoar i analyse skapes det en forståelse omkring hvilke normer akkurat det hendelsesforløpet eller den ordbruken betyr for vår sosiale verden, og for det samfunnet vi lever i (Potter & Wetherell, 1987).

For å kunne fortelle om handlingene og tankene vi har omkring et tema eller fenomen trenger vi en kontekstuell måte å representere refleksjonene våre på (Potter & Wetherell, 1987, s. 146). Gjennom normer og sosiale regler skaper vi et repertoar for hvordan vi skal oppføre oss og hvordan vi kan evaluere de handlingene vi har foretatt oss (Potter & Wetherell, 1987). Dette registeret med ord gir oss dermed muligheten til å kunne forstå handlingene vi foretar oss i gitte hendelsesforløp (ibid). Fortolkningsrepertoar kan forklares som et system av ord som brukes for å karakterisere og evaluere handlinger, hendelser, utsagn og andre fenomen (Potter & Wetherell, 1987, s. 149).

Ideologiske dilemmaer er den kulturelle forståelsen av hvordan en skal *leve livet*. Det er en sammensetning av tro, verdier, normer og praksiser i et samfunn eller i en gitt kultur (Edley, 2001, s. 203). Ideologiske dilemma kan også være ulike for en gruppe mennesker innenfor samme samfunn, ved at dilemmaene bærer på en implisitt forståelse om at ulike fortolkningsrammer av samme sosiale objekt (for eksempel menn, feminister og lignende) er retorisk konstruerte (Edley, 2001, s. 204). Det betyr at et sosialt objekt utvikler seg ut ifra posisjoner den som omtaler objektet innebefatter selv (ibid). I tillegg

utvikler ideologiske dilemma seg gjennom historien, tid og gjennom argumenter mennesker utveksler (ibid). Et ideologisk dilemma er altså ikke uavhengig likt fra tid til tid, situasjon til situasjon og fra samfunn til samfunn (ibid). I denne oppgaven kan man se for seg at et ideologisk dilemma er hvordan en skal leve klimavennlig, samtidig som at en har et ønske om å stifte familie.

Ideologi er ofte karakterisert som er falsk bevissthet av hvordan noe skal være, hva som er virkelig og hva som er sant (Mills, 1997, s. 32) Når noen kritiserer ideologien skaper det dermed en ny posisjon om hva som er sant og korrekt (ibid). Michel Foucault ser på ideologi innenfor diskurs som noe som formes underveis. Han ser på sin egen posisjon som en del av forskningsmaterialet ved at han som subjekt kun kan være klar over det han vet innenfor de rammene han selv er i sitt diskursive rammeverk (Mills, 1997, s. 33). Det betyr at jeg som subjekt kun kan se det ideologiske dilemmaet som finnes i min sosiale verden. Forsker og forskningsobjekt kan dermed ha ulike ideologiske dilemma om det samme fenomenet. For at ideologiske dilemma skal være mulige å forske på må de derfor sees i sammenheng med forskningsobjektene fortolkningsrammer og/eller subjektposisjoner.

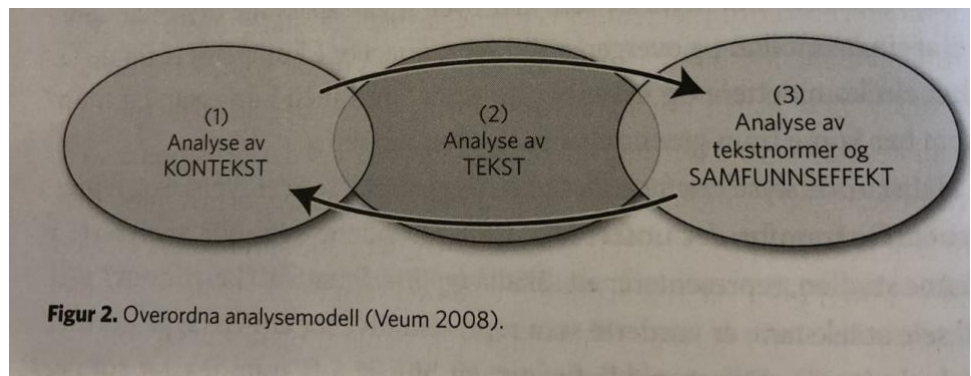
Som sosiale subjekt er mennesker sterkt tilknyttet de ideologiske dilemmaene, og derfor også nært tilknyttet diskurser som en sosial praksis for ulike fenomen (Titscher, et. Al., 2000, s. 145). Samfunnet vil være knyttet til diskurser som finnes kulturelt og sosialt fra før av, samtidig som samfunnet konstruerer nye diskurser (Titscher, et. al., 2000, s. 146). Språket som brukes i et samfunn kan være ideologisk, og må tolkes ut ifra hvordan det mottas, maktbruk i relasjonene det brukes i, og gjennom de sosiale effektene (ibid). I mine analyser vil dette være de store diskursene som finnes i samfunnet fra før, slik som at det å få barn er *naturlig*. En ny, mindre diskurs, kan være hvordan det å få barn er uforsvarlig i en usikker fremtid, grunnet de klimaendringene som foregår.

Analysemodell for å gi forskning samfunnseffekt

For å skape et overordnet bilde for hvordan forskningen i denne masteroppgaven er relevant for samfunnet ønsker jeg å sette de viktigste funnene mine i en samfunnskontekst. Det gjør jeg ved å benytte meg av analysemodellen utviklet av Aslaug Veum. Modellen har tre steg, hvor man først analyserer konteksten, så tekst og til slutt analyserer samfunnseffekten ved å koble konteksten til tekst. I mitt tilfelle vil det være å først analysere temaet ut ifra tidligere forskning, mediebildet og annen aktualisering. For så å analysere tekstmaterialet fra dataen jeg har samlet inn i intervjuer, og til slutt sammenkoble dette for å vise hvordan funnene mine er nyttige for samfunnet.

Diskursanalyse er en kritisk analyse av ulike tanker som forskjellige mennesker har om ett fenomen (Johannessen, et. al., 2018, s51). Det betyr at man som forsker må forholde seg i en objektiv rolle hvor egne synspunkter ikke kan komme frem alene, men sammen med synspunkt fra egen forskning og materialet fra tidligere forskning. Det er viktig å hente diskurser ut ifra de dataene jeg har samlet inn og ikke hente de fra diskurser jeg allerede vet finnes i samfunnet (Johannessen, et. al., 2018, s. 68). Samtidig sies det også at en diskurs er en kollektiv forståelsesramme (Johannessen, et. al, 2018, s. 58). Det betyr at funn fra intervju alene ikke kan brukes til argument for én type diskurs i samfunnet i forhold til hvorvidt valget om det å ikke få barn er et klimatiltak. Ved å koble

sammen min forskning med tidligere forskning og en samfunnsmessig forståelse kan man skape en diskurs. Ifølge Veum (2011) vil en diakron diskursanalyse la oss koble sammen den samfunnsmessige forståelsesrammen med datamaterialet man har hentet ut fra egen forskning. En gjør dette ved å først analysere konteksten, de samfunnsmessige diskursene som finnes om temaet. Videre analyserer en egen tekst, altså transkripsjonene en har gjort fra å intervju informantene. Til slutt kobler man sammen analysen av tekstformene med samfunnseffekt, som skaper en innvirkning på samfunnet (Veum, 2011, s. 92).

Ved hjelp av denne modellen, utviklet av Veum (2008), vil jeg kunne se koblingen i mine tekstanalyser fra egen datainnsamling opp mot samfunnets allerede eksisterende diskurser. Det gjør jeg ved først å analysere temaet for forskningen gjennom tidligere forskning som er skrevet, for så å analysere eget datamaterialet, og til slutt sette funn fra de analysene opp mot hverandre og dermed skape en samfunnseffekt (Veum, 2011, s. 91). Vi trenger mer kunnskap om dette forskningsfeltet siden det er lite forskning på det, og det er pågående debatter om tematikken. Det gjør at denne oppgaven bidrar til en samfunnseffekt og at dette forskningsfeltet er samfunnsaktuelt.

Oppsummerende avslutning av kapitlet

I dette kapitlet har jeg presentert diskursanalyse som teori og retningen diskurspsykologi. Innenfor diskurspsykologi forklarte jeg begrepene subjektposisjon, fortolkningsrepertoar og ideologiske dilemma. Etter jeg forklarte disse begrepene og teoriene viste jeg frem modell for diskursanalyse, som jeg vil bruke for å skape en samfunnseffekt i forskningen i denne masteroppgaven. I de neste kapitlene skal jeg analysere datamaterialet ved å bruke diskurspsykologisk sosiokognitiv diskursanalyse. Da vil både teori for diskursanalyse, diskurspsykologi, subjektposisjoner, fortolkningsrepertoar og ideologiske dilemma være relevante.

Kapittel 4 – Det er *naturlige* barnevalget

I dette kapitlet skal vi se nærmere på hvordan barnevalget, reproduksjon og familieplanlegging blir sett på som et naturlig valg. For mange blir det vanskelig å sammenfatte valget om det å skulle få barn eller ikke, sammen med valget om å leve klimavennlig i hverdagen og kjempe klimasaken.

Det finnes allerede etablerte diskurser i samfunnet om klima- og miljø og om reproduksjon. Den politiske klima- og miljødiskursen handler om å være en miljøverner og gjøre alt i sin makt for å bekjempe klimaendringene og redde klimakrisen. Det handler om de sosiale effektene av klimatiltak og om nye befolkningsgrupper i den politiske samtalen (Andersen, 2021).

Den offentlige reproduksjonsdiskursen handler om hvilke barn vi skal få, når vi får barn, hvor mange, og hvordan vi får barn. I Norsk reproduksjon ser vi på fruktbarhetsnivå, kombinasjonene av yrkes- og familieliv og hvilke kulturelle imperativer som finnes for hvordan og når man skal få barn (Kristensen, Ravn og Sørensen, 2016).

Forskningsspørsmålet for dette kapitlet er: *Hvordan begrunner klimaengasjerte personer egne valg og praksiser omkring barnevalget?*

For å forske på dette spørsmålet analyserer jeg sitater fra intervjuer jeg har gjennomført ved hjelp av psykologisk diskursiv analyse. Informantene jeg presenterer i dette kapitlet er Anna, Celine, Bendik, Dagny, Sigrid, Rikke og Greta.

Å få barn er en naturlig del av livet

Da jeg intervjuet informantene, spurte jeg om de ønsket å få barn eller om de hadde barn fra før av. Blant de som ønsket å få barn har jeg spurt om grunnen til valget, og blant de som allerede hadde fått barn spurte jeg hvorfor de valgte å få barn. For mange ble svaret at det å få barn følte som en naturlig del av livet.

Anna er en gravid dame i 30-årene. Hun har nylig tatt valget om at hun ønsker å få barn, men kanskje alltid følt på et ønske omkring det. Hun har vokst opp i en familie med stor søskenflokk, passet mindre søsken og gleder seg til å skape sin egen familie. Hun er for øyeblikket klimapolitisk engasjert i jobben sin, og har helt siden ungdomstiden hatt interesse for miljø- og klimafeltet.

«Vi har begge tenkt da, mannen min og meg. At det å få barn er en naturlig del av livet. Så det er liksom ikke.. Vi hadde aldri noen diskusjon om skal vi det eller ikke.. For det ble bare naturlig at begge ville.. Vi hadde sikkert en eller annen samtale på et eller annet stadium. Ehm.. Ja, det var noe som følte naturlig for begge og som vi hadde lyst til da. Så da ble det sånn» (Anna).

Ved at Anna forteller at det aldri var noen diskusjon om de skal ha barn eller ikke, viser hun til en selvfølgelighet hun har i sin forståelse om verden i forhold til at det å få barn er normalt. Hun sier at det er noe begge *ville*, som kan tyde på at valget om å starte familie var lystdrevet og muligens et mer emosjonelt valg enn et rasjonelt valg. Hun bruker ord som *naturlig*, som gjør at det i hennes sosiale verden sees på som et avvik å ikke skulle få barn. I hennes fortolkningsrepertoar er det selvfølgelig at en ønsker barn

og at det er noe som føles naturlig. Hun bruker positivt ladede ord tilknyttet det å få barn. Det er noe hun *vil* og har *lyst til*. Ved å bruke disse ordene viser hun til at repertoaret sitt om barnevalget sammenfattes med noe fint. Anna er nå gravid, men en ganske lik formening kommer frem i intervjuer med kvinner som har fått barn for flere år siden.

Vi har lyst på barn

Hvorvidt man skal få barn eller ikke er et komplekst og vanskelig valg. Det er ikke alltid så lett å begrunne valg som omhandler reproduksjon. Det viser tidligere forskning (Kristensen, Ravn & Sørensen, 2016). For mange av informantene mine ble svaret på hvorfor de ville få barn tvetydig, da få selv viste svaret på dette. Da jeg intervjuet informantene fikk jeg svar som «*jeg vet ikke*», «*vi har lyst*», «*det bare skjedde*» og lignende.

Celine er en tobarnsmor i 40-årene som nå jobber med klimaløsninger innenfor energi, og har så lenge hun kan huske vært samfunns- og klimaengasjert. Hun har tidligere vært medlem og jobbet i flere miljø- og klimaorganisasjoner og er i dag engasjert i klimaet gjennom egen jobb og gjennom datterens engasjement.

«Vi hadde jo veldig lyst på barn. Vi tenkte at det var veldig spennende og interessant i livet. Eh. Ja.. Helt naturlig. Det følte som en naturlig videreføring av vårt forhold. Vi hadde lyst og se om vi kunne få barn. Og det viste det seg fort at vi kunne. Så det var egentlig litt lystdrevet. At vi synes det hørt fint og spennende ut og sette nye mennesker ut i verden, og å følge de gjennom livet» (Celine).

Celine bruker ordene *naturlig* og *lyst* for å beskrive hvorfor de fikk barn. Ved å bruke disse ordene i sin forklaring viser Celine til et fortolkningsrepertoar hun har hvor det å få barn er noe som er fint og ønsket. Hun bygger videre på den store, etablerte diskursen om at det å få barn er *naturlig* og *normalt*. At Celine velger å si at det er noe *spennende* og *interessant* viser til en nysgjerrighet hun har rundt valget. Ordene spennende og interessant er i tillegg positivt ladde ord, som viser at Celine ser på subjektposisjonen mor som noe som er fint, spennende og positivt.

En annen informant som snakker om lyst når det kommer til barnevalget er Bendik, en singel mann i starten av 20-årene som studerer og er engasjert i klima gjennom politikk.

«Bendik: Jeg har lyst på barn i fremtiden. Jeg har ikke møtt noen å få det med i det første, men

Intervjuer: Er det det som stopper deg? Eller er det også andre ting?

Bendik: Det stopper meg jo litt at jeg studerer nå. Om jeg hadde vært i jobb så hadde det gått mer på når hun er klar. Eller har lyst på barn.»

Bendik forteller at han har *lyst* på barn. Han sier også at om han hadde hatt en kjæreste som også hadde *lyst* på barn så ville han fått barn, og at spørsmålet om når han skal få barn avhenger av *når* hun er *klar*, eller har *lyst* på barn. Når Bendik bruker ordet *lyst* om det å få barn viser det til at han har et fortolkningsrepertoar om at det å få barn er noe han ønsker, og noe de fleste ønsker. Han forteller videre at han ønsker å få barn *når* hun

er *klar* eller har *lyst*. Dette analyserer jeg som at Bendik har et fortolkningsrepertoar hvor det å få barn er noe selvsagt som ønskes av de fleste. Ved å bruke ordet når forstår jeg det som at han har en tanke om at en fremtidig kjæreste også kommer til å få lyst på barn når de er klare for det. Å være *klar* kan handle om å være etablert, å være i jobb, være ferdig med studier og ha en kjæreste, slik som Bendik sier. Bendik forstår jeg selv som et subjekt som ønsker å få barn, men som ikke er klar for det enda. For Bendik må en være mer etablert for å være i en subjektposisjon hvor en er klar for å få barn.

Litt av grunnen til at han ikke har barn enda er at han studerer, da han ser på det som ideelt å være i jobb før man får barn, men først og fremst handler det å få barn om når han og hans kjæreste er klare og når de har lyst på barn. Han forklarer senere i intervjuet at han har lyst å få barn fordi han har et ønske om en arving og et ønske om at genene skal leve videre.

«Det er ingen tvil om at jeg har et ønske om en arving. Og det er litt rart! For det er ikke noe spesifikt jeg ønsker at skal arves, men jeg vil at genene skal leve videre» (Bendik).

Han vet ikke nøyaktig hvorfor han ønsker en *arving*. Han sier selv at det er litt rart, men han har et ønske om at *genene* hans skal leve videre. Det er en *lyst* han har som han ikke får til å forklare dypere enn at det kun er noe han *ønsker* og har *lyst til*. Når Bendik sier at han ønsker en arving, og ønsker at genene skal leve videre, bygger han på den overordnede diskursen om at barn er noe *naturlig* og *selvsagt* som har en biologisk tilknytning til foreldre. Ved at han forteller at det er noe han ønsker og noe han har lyst til viser han til en subjektposisjon hvor han som mann ser på seg selv som et reproduktivt mennesket som har et biologisk behov for å videreføre genene. Han vil at genene skal leve videre, noe som tyder på at han har et ønske om at en del av han skal leve videre etter hans død.

En velger selv om en skal få barn

Videre viser jeg frem et utdrag fra et intervju med Dagny hvor hun forteller at valget om å få barn var mer selvfølgelig før enn det er den dag i dag. Dagny er tobarnsmor i 40-årene, som i dag jobber innenfor IT. Hun har klimaengasjementet sitt gjennom miljøorganisasjonen hun er medlem i på fritiden. Hun har siden ungdomstiden vært interessert i klima, men bruker i større grad ord som natur og miljø, enn klima. Hennes kampsaker er hvordan folks og naturens egenverdi skal respekteres.

«Intervjuer: Har du pratet med noen som ikke ønsker å få barn selv?»

Dagny: Ja, kjæresten min har jo sagt det. Også har jeg sikkert møtt andre og. Men for sånn 15 år siden begynte jeg å tenke litt. Sånn, når en treffer voksne par uten barn så lurer en jo..

Intervjuer: Ja, om det er et valg eller ikke?»

Dagny: Ja, også tok det noen år før jeg skjønnte at en har det valget.

Intervjuer: Ja. Er det noe som har endret seg over tid? At det nå er mer greit å ikke ha barn kontra da du var ung? At før så var det en enda sterkere følelse om at barn hører med?»

Dagny: Mhm ja. Når jeg var på din alder så tenkte jeg ikke at det var en tanke en gang. Da tenkte jeg at en naturligvis skulle få barn.

Intervjuer: *Ja *begge ler litt* .. Men det er mange som tenker det er veldig naturlig. At det er noe som skal skje.*

Dagny: *Ja. Mhm.»*

Dagny formidler her at hun lurer mer på hvorfor par ikke har barn enn hvorfor par har barn. Når hun selv fikk barn så hun ikke engang på det som et valg. Dette viser til at Dagny har en forståelse om at det å få barn er en *selvfølgelighet*. Dagny omtaler at det først er de siste årene hun har forstått at det å få barn faktisk er et valg en har. For henne har det tidligere vært en selvfølgelighet, eller en sosial sannhet om at alle skal få barn. Denne selvfølgeligheten om å få barn viser til at hun har et fortolkningsrepertoar hvor valget om å få barn er *selvsagt*. Det tok henne noen år å forstå at en faktisk har et valg, og at noen velger å ikke få barn fordi de ikke ønsker det.

En kvinne som forteller om at det å få barn er et valg hun har tatt selv, og ikke er noe som kan påvirkes av andre er Celine.

«Intervjuer: *Ja, ikke sant. Ehm... også det her med og få barn eller ikke. Bli du påvirket av politikere til å få barn? Du sa jo litt det her med Erna Solberg og fruktbarhetstall, at det ikke påvirker deg veldig. Men er det noen lokale politikere eller noen du følger nærmere som påvirker. I enten retningen å få barn eller ikke få flere da, eller?*

Celine: *Nei, egentlig ikke. La oss si at de hadde satt opp ekstremt mye bedre betingelser for det å få barn da. Sånn dobling av barnetrygden. Så hadde ikke det hatt noen betydning for om vi hadde valgt å få et barn til. Det føles på en måte som om vi har tatt det valget nå. Og veldig sånn basert på, mer sånn personlige ønsker som familie. Mer det enn hva politikerne prøver og nudge oss til å gjøre, hvis du skjønner.*

Intervjuer: *Ja ja ja. Hva med nettverket ditt? Venner og familie. Har du følt et press fra dem om å få barn?*

Celine: *Ja, kanskje sånn fra foreldre og besteforeldre. Og svigerforeldre. De har jo ønsket seg barnebarn og sånn. Men jeg har ikke følt at det har vært et overregnet negativt press det. Mer en forventning og et ønske. Men om jeg hadde hatt problemer med å få barn selv så hadde vi jo kanskje følt mer på det. Men jeg tror vi hadde fått mye sympati også, så jeg tror ikke det hadde vært noe problem.*

Intervjuer: *Er det noen venner eller familiemedlem som har presset... eller oppmuntret til at dere ikke skal få barn?*

Celine: *Nei. Men jeg har jo noen venner som velger å ikke få barn selv. Og kanskje noen ytterst få som har bestemt seg for å ikke få barn fordi de er redde for fremtiden da.»*

Når Celine snakker om at det å få barn er et personlig ønske en har som familie, blir uttalelsen med på å bygge opp under argumentet om at det å få barn og planlegge familie er noe som må holdes utenfor klimakampen. Valgene informantene gjør for å redde klimaet og miljøet er mer rasjonelt omtenkt i et ønske om å skape et bedre samfunn og en bedre verden for andre. Valget informantene har tatt om å få barn beskrives som et mer personlig valg de gjør for seg selv, fordi det er noe de har lyst til og noe som føles naturlig.

Dagny så før på det å få barn som et selvsagt valg, men har møtt flere i senere tid som har tatt valget om å ikke få barn. Hun ser altså en endring i hva som ansees som normaler i samfunnet og hvilke normer som fader mer og mer ut. Celine fortalte at hun

har noen venner som velger å ikke få barn, og at noen ytterst få av dem har tatt det valget fordi de er redde for fremtiden. Anna grubler for mulige begrunnelser andre folk har når de tar et valg om å ikke få barn, og prøver å forstå hvorfor noen tar et motsatt valg av henne selv.

«Det kan jo hende det er noen som velger å ikke få barn av pessimisme for fremtiden og sånne ting. Men da tror jeg at jeg er for optimistisk til å la det styre et sånt valg. Det føles som et for stort personlig offer og skulle droppe det av hensyn til ressurser og sånt. En ting er å sitte og ta bussen istedenfor å kjøre bil. Og spise mer grønt, ta toget istedenfor fly. Men det er overkommelig da. Men å droppe å få barn av hensyn til klimaet blir et helt annet nivå da» (Anna).

Anna forteller også at det å ikke skulle få barn føles ut som et for stort offer, og at hun heller kan gjøre andre klimavennlige tiltak for å stanse klimakrisen. Tolkningen min av hennes måte å tenke omkring barnevalg er at det er noe som holdes utenfor klimakrisen. Det blir to ulike fenomen som hun ikke ser en kobling mellom, fordi de blir for store og komplekse, og dermed avsidesliggende hverandre.

Likt som Anna er også Celine for optimistisk til å velge og ikke få barn. Hun formidler at hun selv har for stor tro på menneskeheten i at vi skal kunne redde klimaet til å tenke at hun ikke kan få barn. For henne blir det å få barn et valg som handler mye om hvorvidt en er optimistiske eller pessimistiske til fremtiden.

«Jeg er jo grunnleggende optimistisk på at vi kan klare og løse problemet, og har veldig tro på hva vi sammen kan få til. Og klarer å løse problemet! Og det er nok en grunn til at jeg grunnleggende er positiv og optimistisk til det å få barn, og at om jeg hadde vært veldig pessimistisk på vegne av løsningsens så hadde jeg kanskje vært mer redd for å få barn. For det er skummelt å sende barn i en usikker verden da» (Celine).

Når Celine formidler sine tanker om hennes positivitet til det å få barn, formidler hun også en forståelse for hvorfor noen kanskje ikke ønsker å få barn. Hun har som mange av de andre informantene, en forståelse for hvorfor noen tenker annerledes enn henne selv.

Forståelsen for at andre tar et annet valg enn en selv, og åpenheten rundt det å velge å ikke få barn er noe som har endret seg over tid. Ut ifra det informantene mine formidler i intervjuene har jeg funnet ut at det i dag er mer åpenhet knyttet til valget om å få barn eller ikke få barn enn det var for 20-30 år siden. Men valget om å få barn er fortsatt ansett som det naturlige valget, og valget om å ikke få barn blir av mange sett på som et avvik fra normalen. Det gjør at valget om å få barn kan bli sett på som et naturlig valg i en type samfunnsdiskurs. Det at valget om å få barn er naturlig og selvfølgelig for veldig mange gjør at det blir for komplekst å skulle sette familieplanlegging som et klimatiltak i klimakampen. For de menneskene som deler denne diskursen blir reproduksjon og familieplanlegging noe som står utenfor klimakampen, og de ønsker heller å finne andre løsninger og tiltak som kan fikse klimakrisen.

De rundt deg forventer at du skal få barn

I samme utdrag fra Celine som ovenfor formidler hun at det å få barn er en forventning og et ønske fra hennes foreldre og svigerforeldre.

«Ja, kanskje sånn fra foreldre og besteforeldre. Og svigerforeldre. De har jo ønsket seg barnebarn og sånn. Men jeg har ikke følt at det har vært et overhenger negativt press det. Mer en forventning og et ønske. Men om jeg hadde hatt problemer med å få barn selv så hadde vi jo kanskje følt mer på det. Men jeg tror vi hadde fått mye sympati også, så jeg tror ikke det hadde vært noe problem» (Celine).

Celine forteller at foreldre og svigerforeldre har ønsket seg barnebarn og sånn. Hun ser ikke selv på det som en forventning, men et ønske. Samtidig er det slik at Celine selv har hatt et ønske om å få barn, og forteller at om hun hadde tenkt motsatt kunne hun kanskje følt på et press til å få barn fordi det er et ønske fra foreldre, svigerforeldre og besteforeldre til en selv. Ut ifra denne formidlingen forsterkes synet på barn som en selvfølgelighet i et par sitt liv.

Det er ikke bare paret selv som tenker at det å få barn er et naturlig valg, men også mennesker rundt dem ser på det som en selvfølge at paret en gang skal få barn. Det kan til og med strekkes til å være forventet.

Sigrid, som selv er bestemor, i 70-årene og engasjert i klimasaken gjennom en klimaorganisasjon hun har medlemskap i, snakker både direkte og indirekte om forventningene til det å få barn. Hun forteller at hun selv følte på en forventning fra venner og familie hun hadde rundt seg om at hun skulle få barn da hun giftet seg med sin mann. *«En forventning om å få barn var det jo. Vi giftet oss jo, og så etter mannen min var ferdig og hadde fått diplom fra studiet, laget vi barn» (Sigrid).* Måten hun svarer på spørsmålet mitt om det å få barn var en forventning, har en selvfølgelig klang fra hennes side om at jo, så klart var det forventet. Da hun fikk barn var det en forventning om at alle skulle få barn og at alle ønsket å få barn. Hun forteller at alle hennes venner har barn, at folk vil ha barn når de finner hverandre. *«Folk får jo barn da. De vil jo ha barn når de finner hverandre» (Sigrid).* Hun svarer på spørsmål som at det er selvfølgelig at folk har et ønske om å få barn når de finner en partner de kan få barn med.

Alternative måter å tenke om det naturlige barnevalget

Da de jeg intervjuet skulle planlegge familielivet i fremtiden var det flere som hadde hatt uenigheter med partner om de skulle få barn, og hvordan de skulle få barn. Flere nevnte at adopsjon, fosterhjem eller nødhjem kunne være et alternativ for å få barn eller flere barn om de eller partneren deres ikke ønsket at de som par skulle føde barn selv.

En av informantene som forteller om dette er Bendik, en student i begynnelsen av 20 årene som på fritiden er politisk aktiv innenfor klimatematikken. Han er nå singel, men har flere refleksjoner om hvordan familie han kan se for seg med fremtidig kjæreste og fra tidligere forhold.

«Intervjuer: Har du noen tanker om du har lyst på barn eller ikke?»

Bendik: Jeg har lyst på barn i fremtiden. Jeg har ikke møtt noen å få det med i det første, men..

Intervjuer: Er det det som stopper deg? Eller er det også andre ting?»

Bendik: *Det stopper meg jo litt at jeg studerer nå. Om jeg hadde vært i jobb så hadde det gått mer på når hun er klar. Eller har lyst på barn. Og det er også litt sånn i datinglivet mitt at jeg er villig til å være i et forhold med noen som ikke ønsker barn. Men på en måte imot at jeg mest sannsynlig ønsker å adoptere et barn da som alternativ.»*

Bendik forteller at han har en lyst å få barn, noe som passer inn under diskursen fra det første analysekapittelet om at det er normalt å få barn. Det som stopper han er at han studerer og at han ikke har møtt noen som ønsker å få barn enda. Han forteller at han må vente til han har en kjæreste som er klar og har lyst på barn. Ved at han forteller om hennes lyst og ønske skaper det en tolkning om at det ikke er hans valg om han vil få en familie, men parets valg sammen. Videre forteller han at han også kan være sammen med noen som ikke ønsker barn, men imot at hun ønsker å adoptere et barn. Ved at han snakker om adopsjon som et alternativ til noen som ikke ønsker å få barn forteller han meg at han ikke ser på adopsjon som å skulle få barn. Når han tenker på å skulle få barn handler det om at hans kjæreste skal føde barn selv.

«Bendik: *Det er ingen tvil om at jeg har et ønske om en arving. Og det er litt rart! For det er ikke noe spesifikt jeg ønsker at skal arves, men jeg vil at genene mine skal leve videre.*

Intervjuer: *Okei. Ja, så du vil at genene skal leve videre, men du vil også adoptere?*

Bendik: *Ja, gjerne begge deler.*

Intervjuer: *Ja, så du ønsker både å få "egne barn" og å adoptere barn?*

Bendik: *Eh, i en sånn mest sannsynlig situasjon jeg ser for meg så er det sånn at jeg først får barn selv. Ta vare på sine egne før en begynner med sånn fadderlignende etter hvert. Litt sånn naturlig overgang da.»*

Med dette utsagnet ønsker jeg å vise frem at ønsker en har om familie kan være komplisert og at det ikke alltid er slik at vi er helt sikre på våre egne meninger. Bendik fortalte tidligere at han kunne vært sammen med ei som ikke ønsker å føde barn imot at de adopterer, samtidig forteller han at han ønsker at genene sine skal leve videre. Ut ifra det Bendik forteller virker det som om han synes det er veldig viktig i livet å skulle få barn som hans kjæreste føder, som er hans gener og som blir deres barn. Jeg tolker svarene til Bendik som om han ikke ser på adopterte barn som fullstendig egne barn, at det er noe fadderlignende og at han først må ta vare på sine egne før han kan hjelpe andre.

En annen informant som også er nevnt i tidligere kapittel er Rikke, hun som skal bli medmor med kjæresten sin som er gravid. Jeg spurte Rikke om det alltid hadde vært et ønske for henne å få barn, hvor hun svarte følgende:

«*Nei, det har ikke det. Vi var strengt tatt litt uenige. Det var hun som hadde mest lyst på barn. Jeg hadde egentlig ikke så lyst. Sånn tror jeg det er i veldig mange par, men en snakker ikke så mye om det. Jeg tror det var sånn i starten at da ville jeg ikke ha barn, og hun hadde ikke noe posisjon til det. Også etter hvert litt med alderen så begynte hun å få lyst på barn også hadde jeg fortsatt ikke lyst på barn. Og da ble det en litt vanskelig konflikt da. Det er ikke noe en kan finne et kompromiss på. Det er et valg en må ta, som er ganske vanskelig» (Rikke).*

I dette utsagnet formidler Rikke at hun aldri har hatt et særlig behov eller noe lyst på barn. Hun har blitt overtalt av kjæresten sin til å skulle få barn etter å ha diskutert, og vært gjennom en konflikt om temaet. Som Rikke forteller er dette noe som ofte kan skje i parforhold, men som ikke så mange snakker om. Hennes uttalelse forteller meg at det er noe som fortsatt er ganske tabubelagt. Det handler mye om det jeg skrev om tidligere i kapittelet her, at mange ser på det å få barn som en selvfølgelighet.

Greta, en kvinne på 20 år, jobber med miljø- og klima og har bestemt seg for at hun ikke ønsker å få barn. Det er flere grunner til at hun ikke ønsker å få barn, blant annet klima. Derfor spurte jeg henne hva hun tenkte om adopsjon og fosterhjem. Jeg lurte på om det kunne være et alternativ for henne, eller om hun heller ikke ønsket barn på alternative måter.

*«Intervjuer: Nei. Men sånn som adopsjon da. Det nevnte du tidligere. Har du vurdert det? Eller også kanskje fosterhjem? At en tar inn barn på andre måter da.
Greta: Ja. Det synes jeg absolutt er gode alternativet. Men litt av grunnen til at jeg også tenker at jeg ikke trenger å få barn er fordi jeg ser for meg en yrkesvei eller livssituasjon hvor det ikke trengs eller ikke passer så godt inn. Men det kan jo fort endre seg. Om jeg er i en situasjon hvor jeg har hus og hage, og ønsker et barn så.. finnes det jo absolutt.. Andre måter. Og jeg er ikke ... jeg er veldig bevisst på at det å ønske seg barn er et instinkt som ikke bare kan styres av fornuften. Og at hvis jeg på et tidspunkt er i et fast forhold med en parter som ønsker seg barn så kan det behovet dukke opp hos meg også rent fysisk. Så jeg tror ikke.. Jeg er veldig åpen for å ombestemme meg.»*

Da jeg spurte informanten om hun kunne tenke seg adopsjon eller fosterhjem som alternative måter å få barn på kom det frem i svaret til informanten at det ikke kun var klimaet som sto i veien for om hun skulle få barn, men også yrkesveien og livssituasjonen hennes. Hun forteller at barn ikke passer inn på nåværende ståsted i livet, men at det kan endre seg. Om hun ombestemmer seg synes hun at de måtene å skulle skaffe seg familie på er gode alternativer. Senere i intervjuet spør jeg opp informanten om adopsjon igjen, og det kommer da frem at det egentlig ikke er en god løsning om en tenker på at forbruk er klimafiendtlig.

«Intervjuer: Ja. Men du sa noe om adopsjon tidligere. At det er på en måte ikke en løsning allikevel. Vil du si noe mer om det?

Greta: Ja. Det gjelder hvis en kun ser på prinsippet om å gjøre det som et klimatiltak. Eller la være å gjøre det som et klimatiltak. Da vil vinningen gå litt opp i spinningen om en adopterer.

Intervjuer: Ja, hvordan da?

Greta: Ja, hvis en skal tenke på det som kun tall. Eller det spørs jo selvfølgelig hvor en adopterer fra. Men og da... Da tar en et nytt mennesket i den norske velstanden og forbruket, som er veldig høyt sammenlignet med resten av verden.

Intervjuer: Ja, for da tenker du om en i Norge adopterer et barn fra et annet land som har mye lavere forbruk selv?

Greta: Mhm.

Intervjuer: Hvor, hvis barnet hadde vokst opp der så hadde det forbruket mindre, men om vi flytter barnet hit så øker forbruket til den personen?

Greta: Ja. Det er vel.. Og det føles å kynisk.. Men..

Intervjuer: nei nei.. Ikke tenk på det, jeg vil gjerne også ha de kyniske tankene her. Om ikke her, hvor ellers? Hehe.

Greta: hehe ... Jo, men det er det jeg mener. Men det løser jo i alle fall det behovet mitt om å ikke bringe et nytt liv inn i en fæl verden. Det vil jo det å adoptere løse.»

Det Greta forteller videre i diskusjonen om adopsjon er at om en adopterer et barn fra en del i verden hvor befolkningen forbruker mindre enn vi gjør her, så er ikke det særlig klimavennlig. Da flytter vi en person fra sitt fødselsland hvor vedkommende hadde hatt ett lavere klimaavtrykk, til et land hvor personen mest sannsynlig vil få et høyere klimaavtrykk. Dermed vil ikke adopsjon ifølge Greta være et klimavennlig tiltak om en kun skal tenke på forbruk. Om hun derimot kun tenker på behov om å ikke bringe et nytt liv inn i en fæl verden vil det å adoptere et barn løse den begrunnelsen for å ikke få barn. I denne delen av kapittelet fortalte Bendik at han kunne gi opp å få barn for en partner som ikke ønsket å få barn, men at han ønsket å bære genene videre eller adoptere. Helst begge deler. Rikke fortalte at hun egentlig ikke hadde lyst på barn, men gjennom diskusjoner med kjæresten kom frem til at de skal få barn. Greta fortalte at det å adoptere et barn som et klimavennlig alternativ til å få barn kan argumenteres med å ikke bringe nye barn til verden, men ikke med klimaavtrykk om en flytter en person fra en del i verden til en annen del i verden. Disse tre intervjuene viser en diskurs om at det å få barn kan gjøres på ulike måter, og at det ikke kun finnes en måte å få barn på.

Oppsummerende om kapittelet

I dette kapittelet har vi sett på ulike utsagn omkring barnevalg i klimadiskursen. Det å få barn sees på som et naturlig og normalt valg i samfunnet vårt. Denne store diskursen finnes fra før gjennom tidligere forskning og blir i denne oppgave reproduert gjennom at flere forteller at de ser på det som en selvfølgelighet at folk vil ha barn, at det å ikke få barn blir sett på som et avvik eller forbausende for mange. De som har fått barn, og de som ønsker å få barn, vet ikke helt hvordan de skal forklare hvorfor det ønsket er til stede. De grunnene som kommer frem i materialet mitt er at det følte naturlig, normalt og at de hadde lyst. Noe annet som ble belyst i dette kapittelet er at en kan få barn på ulike måter. Det naturlige ønsket om å skulle få barn kan også dekke med å få andre måter enn å skulle føde barn selv, for eksempel adopsjon eller fosterhjem.

Kapittel 5: Å få barn gir motivasjon i klimakampen

I dette kapitlet er følgende forskningsspørsmål relevant: *Hvordan legitimerer klimaengasjerte mennesker eget ønsket om å skulle få barn?*

Flere av informantene mine forteller at de får barn eller ønsker seg barn fordi det gir dem en grunn til å kjempe for at den neste generasjonen skal få en fin fremtid. De forteller også at de gjennom barna kan være med å påvirke fremtiden ved å lære de opp til og handle klimavennlig. Informantene som uttaler seg om dette, og annet som er relevant til dette kapitlet er Helge, Celine, Rikke. Jeg valgte å bruke disse informantene fordi det er de som tydeligst uttaler seg om å få barn som motivasjon for å skulle kjempe klimasaken. De har ulike måter å snakke på om hvorfor det å få barn kan være en motivasjon i klimakampen. De utfyller derfor hverandre, noe som skaper en sammenfatning av gode argumenter for hvordan egne barn kan være en motivasjon i klimakampen.

Å kjempe klimakampen for å kunne si til sine barn at en prøvde

Den første informanten jeg presenterer i dette kapitlet er Helge, en småbarnsfar til en gutt på ett år, som han ser på som noe av det viktigste i livet sitt. Han er i 30-årene og driver småbruk med kjæresten sin. Han er svært bekymret for fremtiden på grunn av klimakrisen vi nå står ovenfor. Han er klimaaktivist og bruker store deler av fritiden sin til å kjempe for klimaet. Han har tidligere reist mye, som har gitt han erfaringer og tanker omkring klima og miljø. Noen av disse erfaringene kan være en forklaring på hvorfor han mener klimakrisen er noe akutt som vi må kjempe for å fikse.

Helge forteller om sitt behov for å kjempe for fremtiden. Han tenker at klimakrisen og den økologiske krisen er nå, og at han må kjempe for å redde den. Det gjør han for å kunne si til egne barn at han i alle fall prøvde.

«Det var jo et veldig viktig poeng egentlig. At jeg da har noe å kjempe for. Jeg tok en avgjørelse, jeg måtte bare ta en avgjørelse. Skal jeg prøve å ... skal jeg leve med dette her og prøve å være et menneske som jeg vil være et menneske? Være en far for eksempel, så skal jeg prøve å kjempe for det. Kjempe for livet liksom. Fordi det jeg tenker nå er at klimakrisen og den økologiske krisen går utover alt liv på jord. Så det er kampen mellom vekst og liv egentlig. Og skal jeg vie hele mitt liv til å kjempe for at livet skal fortsette. At andre kan ta over. At vi ikke går mot en utryddelseSå det handler mer om å gjøre den innsatsen en tross alt har en plikt for å gjøre. Vi har en plikt for å gjøre det vi kan, egentlig.. Alt vi kan. Nå for å redde klimakrisen. For i hvert fall å kunne si til sine barn at en prøvde. Ja, det er vel egentlig det som driver meg, til å kjempe for klimaet og sånn.. Jeg må ha prøvd. Så for meg er det virkelig viktig å få barn» (Helge).

I dette sitatet fra Helge formidler han at det er viktig for han å skulle bli far. Uten barn vil han ikke føle seg som et helt menneske. En del av hans subjektposisjon og identitet er å være far. I uttalelsen hans forstår jeg det som at han har gitt opp meningen med livet om han lar være å få barn på grunn av klimakrisen. Han forteller at han er bekymret for fremtiden, men at han var nødt til å ta en avgjørelse om å fortsette å leve som et helt menneske og dermed kjempe kampen for vekst og liv. Han sto altså i et ideologisk dilemma mellom det å få barn og ha mening i livet opp mot dilemma om å kjempe for

klimaet. En del av den kampen er for han å skulle bli far. Derfor forteller han om et behov og en plikt han kjenner på om å prøve og redde klimaet, for den neste generasjonen. For å bevare posisjonen sin om å være et klimavennlig og klimaengasjert mennesket begrunner han valget om å få barn med å ha noen å kjempe for. Begrunnelsen som forklarer hvorfor han skal få barn selv om han tenker klimakrisen er forferdelig, akutt og noe vi må kjempe for nå. Han formidler at det er viktig for han å få barn slik at han har en drivkraft i kampen for klimaet. Den kampen mener han er viktig å kjempe for at hans sønn og hele den neste generasjonen skal få et fint liv. Ved å gjøre sitt ytterste i klimakampen forsvarer det hans valg om å skulle få barn.

«Jeg tenkte som så.. Nå har jeg fått barn, så da må jeg på en måte legitimere det. Jeg tenker som så, at sønnen min kommer til å få en god oppvekst. Og han har det veldig fint nå. Og han kommer til å ha mange gode år til. Vi har en del gode år fremfor oss her i Norge. Forhåpentligvis. Og vi kan ha det veldig godt her, jeg kan på en måte.. Vi kan i det minste ... Jeg kan i det minste gjøre mitt beste i og undervise han, eller vise han, hvordan leve på naturlig vis» (Helge).

Helge argumenter for valget om å få barn med at han tror vi kan ha det godt her i fremtiden, forhåpentligvis. Han er bekymret, men har et håp om at sønnen kan få en god oppvekst om han selv fortsetter å kjempe klimasaken, som igjen blir hans motivasjon for å kjempe. Når sønnen blir eldre forteller han at han vil gjøre sitt beste i og undervise han om hvordan han skal leve på naturlig vis. Måten jeg tolker Helges bruk av ordet *naturlig* i denne sammenhengen er å leve enklest mulig, i samsvar med naturen, uten å forurense og ødelegge det som finnes av natur. Posisjonen om å få barn som et rasjonelt og legitimt valg forsterkes ved at en selv er klimaengasjert og dermed kan lære opp andre til å være med å bekjempe klimakrisen. Det handler også om å ha noen nære å kjempe for, som gjør at en muligens gir større innsats i klimakampen da det ansees som viktig for flere enn bare en selv. Det blir en måte å gjøre rede for valget sitt, og vise at en er rasjonell og gjennomtenkt. På den måten bevarer Helge posisjon sin om å være et rasjonell, gjennomtenkt og klimaengasjert subjekt.

Videreføring av klimaengasjement til egne barn

Den andre informanten som er relevant for dette kapittelet er Celine, en tobarnsmor i 40-årene som nå jobber med klimaløsninger innenfor energi, og har så lenge hun huske vært samfunns- og klimaengasjert. Hun har tidligere vært medlem og jobbet i flere miljø- og klimaorganisasjoner og er i dag engasjert i klimaet gjennom egen jobb og gjennom datterens engasjement.

Celine forteller om hvordan hun er involvert i datterens klimaengasjement, og at det muligens er henne som har fått datteren til å bli engasjert i klima og miljø grunnet eget engasjement. Hun forteller at foreldre gjerne er litt involverte, i hvert fall i starten. At hun kan være en støttefunksjon, og at når barn er små trenger de å ha noen voksne der.

«Jeg var for eksempel med datteren min på klimastreik med den organisasjonen hun er med i. Litt for støtte, for å passe på at det var trygt for dem siden de var ganske unge og det var så mange der» (Celine).

Celine forteller at hun ble med datteren i et klimaarrangement for å støtte henne og for å gi henne en trygghet. Hun ønsker gjennom sin deltakelse i datterens engasjement å vise at det hun gjør er viktig med støtte og å gi henne en trygg start i deltagelse i samfunnet.

«... Foreldre er litt involvert og med på forskjellige landsmøtesamlinger og sånn, fordi de er litt små for å være alene med bare ... eller var da hvertall. Nå er de mer selvstendige, og jeg er ikke lenger med på lokallagsmøter og sånn. Men helt i starten så var jeg det da. De trengte og ha noen voksne der. Men utover det har jeg mest vært sånn støttefunksjon da» (Celine).

For å understreke Celine sitt argument om at hun synes det er viktig for unge som er engasjerte å ha en trygg start i deltakelsen i samfunnet forteller hun mer detaljert av hvordan, ikke kun henne selv, men også andre foreldre deltar i barnas klimadeltakelse. For henne er det viktig å videreføre posisjonen sin om å være klimaengasjert videre til sine egne barn. Gjennom å delta på samlinger og arrangement er hun en støttefunksjon for datteren sin, som gjør det tryggere for datteren å skulle engasjere seg selv. Jeg spør informanten om hele hverdagen hennes dreier seg om klima, med tanke på jobb og datteren, eller om hun også har tid til annet. Hun svarer følgende:

«Jeg har vært med og ordne med leirskole. Jo, Det er jo kanskje litt indirekte miljøarbeid fordi det skaper en plass for barn som bor i byen hvor de kan komme seg ut i naturen. Men det er ikke så direkte miljø og klima det da. Så jeg føler ikke at hele livet mitt handler om miljø og klima, men det styrer nok ganske mange valg jeg tar. Eller i alle fall med å bidra. Det er en viktig faktor i livet mitt da» (Celine).

Ut ifra dette sitatet kommer det frem at informantens hverdag dreier seg mye omkring hennes eget barn, og om miljø og klima. Det at hun gjennom verv og frivillig innsats velger å skape plasser hvor barn kan være i naturen forteller meg at hun verdsetter kunnskap om klima og miljø som noe viktig. Hun kan beskrives som et subjekt som posisjonerer seg som klimaengasjert. Hun ønsker at barn skal ha en plass hvor de kan komme seg ut i naturen, slik at også de i fremtiden kan være med å kjempe for klimaet.

Videre i intervjuet med samme informant spør jeg henne om hun er bekymret for fremtiden. Hun svarer at hun er det, men at det er nettopp den bekymringen som gir henne ekstra mye kraft i å jobbe med løsningene. *Ekstra mye kraft for å jobbe med løsninger* tolker jeg som hennes måte å beskrive at datteren hennes gir henne motivasjon i å kjempe klimakampen for at den neste generasjonen skal få det fint.

«Intervjuer: Er du selv bekymret for fremtiden? På den her kloden som vi skal bo på?»

Celine: Ja, jeg er jo det. Eh..

Intervjuer: Og da for dine barn? Og hvordan de skal vokse opp?»

Celine: Ja, mhm. Jeg er det altså. Og det gir meg ekstra mye kraft i å jobbe med løsningene. Både for mine egne barn, og andres barn. Og deres fremtid da, og etterkommenerne etter der igjen. Ehm... hvor utrolig mye det har og si hva vi får til nå. Og hva som hjelper nå. Og hva vi ikke får til. Ehm... så, men, jeg har aldri sliksom stått og tenkt reellt før vi fikk barn da at jeg tør ikke å sette barn til verden fordi verden er for skummel, eller at fremtiden er for usikker. Jeg har på

en måte ... jeg har en sånn grunnleggende tro på at mennesker klarer å løse problemer. Det har vi jo klart veldig mange ganger før. Veldig store problemer.»

Celine formidler et håp i menneskets evne til å løse problemer, slik at hennes barn og andres barn kan få en fin fremtid, og etterkommerne etter der igjen også. Hun forteller at hun har en grunnleggende tro på at mennesker klarer å løse problemer, og begrunner denne troen med at vi har klart det før. Hun tenker at klimakrisen er noe vi må løse sammen. Hun setter seg selv inn i en del av menneskene som skal løse problemet ved å bruke ordet *vi*. Hun mener at vi skal klare å fikse det og har derfor ikke tenkt at det å la være å få barn til hensyn for klimaet er aktuelt. For henne er det å sette barn til verden noe hun ønsker og noe som gir henne kraft til å jobbe med løsninger for å fikse klimakrisen.

I barnas oppvekst mener Celine at flere av klimatiltakene hun tar i hverdagen kan påvirke hvordan barna selv velger å leve. Dermed blir hennes hverdagslige valg noe som kan videreføres i et klimavennlig liv i barnas liv.

«Ja, vi lærer de jo opp til at vi må bruke ressursene smart og bruke ... Altså en av grunnene til at vi bor i leilighet istedenfor et stort hus er jo at vi bruker mindre energi. Mindre areal. Og at vi er nærmere alt vi trenger. Vi trenger ikke bil. Vi kan gå og sykle dit vi skal. Vi har valgt å bo her vi bor for å kunne leve med et lavt fotavtrykk. Og at vi i vår familie stort sett spiser vegetarisk. Vi voksne spiser vegetarisk og serverer det her hjemme, men om barna vil spise kjøtt utenfor huset så er det greit. Så vi snakker mye om det. Reparere ting, kjøpe ting som holder. Ikke kjøpe mer enn det vi absolutt trenger» (Celine).

En av grunnene til at Celine og hennes mann tar disse hverdagslige valgene kan være at de vil videreføre kunnskap til barna sine om klimaengasjement. En motivasjon for det engasjementet de har i sine hverdagslige valg kan være at de ønsker at de barna de har fått skal få en fin fremtid og at barna selv skal fortsette og utvikle verden deres i en retning hvor de lever med et lavt klimaavtrykk. Det bygger på det ideologiske dilemmaet om å være et klimavennlig mennesket som hjelper til i klimakrisen.

«Jeg er jo grunnleggende optimistisk på at vi kan klare og løse problemet, og har veldig tro på hva vi sammen kan få til. Og klarer å løse problemet! Og det er nok en grunn til at jeg grunnleggende er positiv og optimistisk til det å få barn, og at om jeg hadde vært veldig pessimistisk på vegne av løsningens så hadde jeg kanskje vært mer redd for å få barn» (Celine).

Celine begrunner her en del av hvorfor hun ønsket å få barn. Begrunnelsen hennes er at hun er grunnleggende optimistisk til at vi skal klare å løse problemet. Hun har en grunnleggende tro på at vi skal få det til. Om hun ikke hadde vært så positiv og optimistisk kan det hende hun hadde vært mer redd for å få barn. Hun har fått barn fordi hun har et håp og en tro på at vi skal klare å fikse klimakrisen.

«Jeg tror også at mine barn og andres kan være en del av den løsningen da. Sånn at det er viktig at barna får en balansert følelse av at ja, det er store problemer og det kan bli mye utrygt hva som skjer fremover. Men det er måter vi kan være med å påvirke i riktig retning, og mennesket har klart å løse store problemer før.

Så nå som vi står ovenfor det mange definerer som vår tids største problem så skal vi klare og løse det sammen. Og det forbeholder jo at alle bidrar!» (Celine).

Her poengterer Celine at barna hennes kan være en del av løsningen, og at det at hun har barn kan være en motivasjon for å løse problemet. Hun vil lære barna at de kan påvirke i riktig retning og at de selv kan være med og løse klimakrisen. Det blir Celine sin motivasjon i hennes eget klimaengasjement.

«Ehm. Jeg har vel. Jeg har alltid følt en veldig sence of urgency. At vi må gjøre alt vi kan. Men den har vel bare blitt sterkere etter jeg fikk barn. Ehm... jeg ser veldig tydelig for meg deres fremtid og hvilke utfordringer som kan komme. Så kanskje bare enda mer motivert til å være med og prøve å bidra med det jeg kan da» (Celine).

Celine forteller at hun alltid har følt på en motivasjon for å bidra i klimakampen. Hun har alltid følt på at det er noe som haster, og at hun må gjøre alt hun kan, men denne motivasjonen har blitt enda sterkere etter hun har fått barn. Dermed kan jeg si at informantens valg om å få barn har gitt henne sterkere motivasjon i klimakampen. Fordi Celine tydelig ser for seg fremtiden til barnet sitt, haster det for henne å finne løsninger som kan gjøre det bedre for barnas fremtid.

«De som er opptatt av klima og miljø må få barn så neste generasjon får et miljøengasjement»

Rikke som skal bli medmor er opptatt av å fortsatt kunne gjennomføre alt hun vil i livet og være aktiv i samfunnet, selv om hun får barn, altså ikke gå inn i en familieboble. Rikke jobber politisk og har lenge vært opptatt av både politikk, klima og miljø. Hun forteller at hun egentlig ikke har vært så opptatt av miljø og klima når hun har valgt at hun vil ha barn. Men når hun har fått høre fra andre på internettet at det å få barn er klimafiendtlig tenker hun som motargument at de som er opptatte av klima og miljø bør få barn slik at også neste generasjon har et miljøengasjement.

«Selv om jeg har vært veldig opptatt av miljø og klima, så har ikke den biten her vært så viktig for meg. Men jeg har vært bevisst. Og visst at det har vært viktig for mange andre. Det har jeg merket. Det er noe som blir sagt mye i sånne miljøer, internt. Og det er ikke sånn at de sier "Hvordan kan du få barn, har du ikke tenkt på utslippene?" Men det er mer sånn i facebook-tråder hvor det blir relevant så kan folk nevne det. Og folk som har fått barn, men som har hatt store utfordringer med det. Så jeg har visst om dette hele tiden. At det er noe som mange av de som er opptatte av miljø synes er et relevant perspektiv. Og jeg forstår det jo til en viss grad, for det er jo det største valget du tar. Så sånn sett så overskygger det alle andre miljøvalg vi tar i livet. Men jeg tror den måten å se på det på representerer en håpløshet, fordi at ... eller egentlig det viktigste motargumentet mitt da, det er at om ikke vi som er opptatte av klima og miljø får barn; hva slags miljøengasjement får vi da i neste generasjon?» (Rikke).

Likt som Celine forstår jeg det som at Rikke et håp om fremtiden. Den forståelsen får jeg fordi Rikke mener at det å ikke få barn til hensyn av klimaet gjenspeiler en håpløshet. Hun forteller at miljø- og klimaengasjerte mennesker må få barn slik at neste generasjon også kan bli opptatte av klima og miljø. Hennes viktigste argument for at

klimaengasjerte skal få barn er at neste generasjon skal bli oppdratt til å ta miljøvennlige valg, og forhåpentligvis bli miljø- og klimaengasjerte medborgere selv.

«Vi overlater på en måte jordkloden til de barna og den generasjonen som kommer etter oss, og om alle de er oljeentusiaster... det! Da går det ikke.. Og jeg mener jo ikke at en alltid mener det samme som foreldrene sine. Men det gjør en dessverre i stor grad. Så det... det er mange som gjør det» (Rikke).

Rikke formidler at hun har en forståelse for at ikke alle barn blir som foreldrene sine, men hun har samtidig en sterk tanke om at barn ofte blir som foreldrene sine. Hun sier at *det gjør en dessverre i stor grad*. Det betyr at hun mener at de fleste barna blir som foreldrene sine, selv om hun sier at ikke alle alltid blir det. Det analyserer jeg som at Rikke har et fortolkningsrepertoar hvor klimaengasjerte mennesker er sett på som de positive aktørene i samfunnet og at oljeentusiaster for henne er negative aktører i samfunnet. At hun bruker ordet *dessverre*, som er negativt ladet kan ha en sammenheng med at hun forklarer denne videreføringen fra foreldre til barn med eksempelet oljeentusiaster. Det er en gruppe mennesker i samfunnet Rikke ser på som negative, noe jeg kan forstå på grunn av at hun sier at det går ikke, og at hun bruker ordet *dessverre*. Derfor må de som er opptatte av klima og miljø få barn. Til motsetning bruker hun oljeentusiaster for å beskrive de menneskene som ikke er opptatte av klima og miljø, og mener at vi ikke kan etterlate jordkloden kun til barn av oljeentusiaster.

«Barnet skal få lov å bestemme og gjøre som en vil. Men jeg tror en lærer en sånn del grunnleggende verdier av å lære dem gjennom handling, men enn av ord da. At du ehm... det og ja.. Bare sånn hverdagslige ting som å ta vare på ting og å sykle i hverdagen. Kanskje transport faktisk er et godt eksempel på det!» (Rikke).

Rikke forteller at hun tror barn lærer mye gjennom handling og at hun derfor tar miljøvennlige valg i hverdagen selv. Hun tror at en lærer verdier mer gjennom handling enn av ord. Derfor ønsker hun å viderefordre disse handlingene til sitt barn og være et godt eksempel på hvordan en kan leve klimavennlig. Ved at hun forteller eksempler på konkrete handlinger forstår jeg det som at dette er noe Rikke har tenkt igjennom at hun skal vise til eget barn, så får barnet lov å bestemme å gjøre som en vil. Rikke synes det viktigste er å vise hvordan en kan ta klimavennlige valg, i et håp om at det blir videreført til barn.

Oppsummerende om kapittelet

Oppsummert handler dette kapittelet om hvordan valget om å få barn skaper en større motivasjon i klimakampen fordi de har noen andre å kjempe for enn kun seg selv. Å føle at en gjør noe for andre og at det en gjør har en betydning for noen en er glad i kan være essensielt i forhold til hvor mye arbeid en velger å legge ned i det en gjør.

Helge forteller at han tok et valg om å skulle få barn, og at han derfor må legitimere valget sitt med en begrunnelse. Den sterkeste begrunnelsen han finner er at barnet blir hans motivasjon i klimakampen. Helges forklaring for hvorfor det å få barn er en motivasjon i klimakampen er det som skapte denne diskursen i materialet mitt. Hans uttalelse om motivasjon gjennom å kjempe klimakampen for neste generasjon og egne

barn var så sterk at jeg tenkte det var en viktig diskurs. Etter jeg fant denne diskursen i det intervjuet lette jeg gjennom de andre intervjuene.

Celine sin motivasjon for å få barn er lyst og at det er noe som føles naturlig for henne. Senere viste det seg å skape en motivasjon i klimakampen for de unge. Hun engasjerer seg i datterens klimaengasjement i hennes miljøorganisasjon. Motivasjonen for å kjempe for klimaet er høyt preget av håp og optimisme for fremtiden. Hun har en sterk tro på at vi skal klare å løse de fremtidige problemene, og mener barna hennes og den neste generasjonen kan være en del av løsningen.

Rikke er opptatt av at de som selv er klimaengasjerte får barn, slik at den neste generasjonen ikke kun består av mennesker som ikke bryr seg om klimaet. Hun argumenterer for at klimaengasjerte folk må få barn, så ikke bare oljeentusiaster er de som er med på å skape den neste generasjonen. Hun forteller at barn blir påvirket av foreldres verdier, handlinger og valg. Hun forteller at en gjennom selv å få barn og vise de hvordan en skal leve klimavennlig kan påvirke hvordan den neste generasjonen velger å leve.

Kapittel 6: Ulike bekymringer klimakrisen gir i familieplanlegging

Dette kapittelet er en sammensetning av ulike bekymringer klimaengasjerte mennesker har omkring familieplanlegging og reproduksjon grunnet klimakrisen. I løpet av intervjuene merket jeg meg at flere av informantene fortalte om bekymringer de følte på grunn av klimaendringer. En av bekymringene var at de tenkte vi hadde en usikker fremtid i møte. På grunn av denne usikkerheten rundt klimakrisen fikk flere bekymringer om sitt eget liv, levestandard, livsstil og om neste generasjon sitt liv. En annen bekymring var hvorvidt Norge gjør en viktig jobb i klimakampen globalt sett.

I dette kapittelet stiller jeg forskningsspørsmålet: *På hvilke måter påvirker menneskers bekymringer for klimakrisen barnevalget?*

Jeg burde ikke få barn når fremtiden er så usikker

Den pågående mediedebatten framstiller det slik at flere personer, og spesielt kvinner, er redde for de fremtidige klimaendringene i en så stor grad at de velger å ikke få barn. I England har det foregått en bevegelse som heter *#birthstrikers*, kvinner som velger å ikke få barn av hensyn til klima (the YEARS project, 2019). På grunn av denne mediedebatten ble jeg derfor nysgjerrig på hvilke bekymringer mine informanter hadde omkring barnevalget, om disse bekymringene var klimarelaterte.

*«Det blir liksom en makt jeg har som jeg kan bruke, i mangel på andre. Det spekteret der» (Greta). Valget om å få barn er en makt en har (Greta), ved å aktivt velge det bort benytter hun seg av denne makten. Valget om å ikke få barn kan være en makt den enkelte personen har når en ikke har makt til å gjøre de endringene en mener det er behov for i samfunnet og i klimakampen. For *birthstrikers* er valget de tar om å ikke få barn en makt de benytter seg av når de føler staten tar for lite ansvar i klimakrisen. Ved å benytte seg av denne ene makten viser en frem et sterkt budskap til stat, politikere og andre i samfunnet med stor makt. Håpet til flere av de som velger bort barn på grunn av klimakrisen og politisk standpunkt er at det blir gjort mer omveltende endringer i den politikken som drives, og hvilke områder vi velger å fokusere på i samfunnet vårt (the YEARS project, 2019).*

På bakgrunn av denne nysgjerrigheten valgte jeg å stille informantene spørsmålene; *frykter du at ditt fremtidige barn kommer til å bli en negativ påvirkning til kloden på grunn av personens klimaavtrykk?, eller er du bekymret for å få barn i en usikker og fremtidig verden som trues av klimaendringer?* De fleste fortalte meg at de var mest bekymret for sistnevnte, men noen av informantene svarte også at de hadde bekymringer om overbefolkning, om eget klimaavtrykk, fremtidige barns klimaavtrykk, og/eller Norges klimaavtrykk satt opp mot klimaavtrykket til andre land i verden.

Den første informanten jeg skal presentere i dette kapittelet er Greta, som jeg viste et utdrag fra ovenfor. Hun er den yngste informanten jeg har intervjuet. Hun er 20 år og jobber i en ungdomsorganisasjon for klima og miljø. For henne føles det riktig og meningsfullt å arbeide sammen med andre som har samme engasjement, hvor hun kan bruke all sin tid i klimakampen. Når hun skal beskrive sin egen identitet bruker hun ordet

miljøverner. I intervjuet med henne kommer det frem at hun ikke ønsker å få barn, og at klimakrisen er en av de viktigste grunnene for valget.

«Intervjuer: *Det med klima da, klimaspørsmålet, og klimakrisen. Er det en av hovedgrunnene for at du ikke vil ha barn? Eller hvordan vil du si at det spiller inn?*
Greta: *hm, ja. Som en del av flere ting. Det er ikke det alene, men en av de største bitene av kakediagrammet.»*

Greta forteller om flere bekymringer hun har om den fremtidige verden, både klimaendringene og sosiale urettferdigheter.

«*Om det er en naturkatastrofe, eller Israel-Palestina, eller hungersnød, eller bare sånn homofile blir slått ned på gata, også i Norge, alle de tingene. Ikke sant. Noen dager føles det veldig tungt. Og da ... Da er konklusjonen min at ... altså jeg har et fint liv for så vidt personlig.. Men at jeg kan ikke garantere for at det vil barnet mitt også få, og derfor burde jeg ikke få barn» (Greta).*

I dette sitatet forteller Greta om en tanke hun har omkring at verden er håpløs og at det hele tiden skjer forferdelige ting. Hun nevner blant annet naturkatastrofer, men også andre forferdelige hendelser som at homofile blir slått ned på helt åpen gate. Disse grufulle hendelsene i verden gjør at hun ikke vil risikere å skape et liv for noen som potensielt får en forferdelig fremtid. Denne uttalelsen tolker jeg som at hun ikke ønsker barn i frykt av forferdelige ting som skjer den dag i dag, og i frykt for hva som kommer til å skje i fremtiden, usikkerheten om hvordan fremtiden vil se ut.

Samtidig er det viktig for Greta å ikke bli identifisert som en *birthstriker*, eller en som har for radikale meninger. Hun har en tanke om at for radikale meninger kan føre til at færre tar en aktiv del av klimakampen, og synes det er viktig at mange kjemper klimasaken.

«Greta: *Det med disse bevegelsene sånn som birthstrike og sånn, jeg vil ikke identifisere meg med det. Og når jeg hørte om det, så tenkte jeg i alle dager. Så jeg har jo lest og hørt en del om det og etter og tenkt litt så gir det mening, men det er kanskje likevel etter jeg hørte om den løsningen første gang at jeg tenkte på det selv. Så det har jo påvirket meg.*

Intervjuer: *Ja. Mhm.*

Greta: *Jeg må jo være ærlig på det, selv om det er ikke for å bli en del av den bevegelsen. Men når jeg hørte om den så gikk det kanskje litt opp for meg da.*

Intervjuer: *Ja, men tenker du at sånne bevegelser er nødvendig for at folk skal ta det valget selv, allikevel om en ikke vil gå ut i offentligheten med det selv?*

Greta: *Ja, på en måte. Kanskje.*

Intervjuer: *Ja, tror du det er viktig at noen velger å ikke få barn på grunn av klimaet?*

Greta: *Ja, mhm. Men samtidig hvis det gjør at folk avskriver alle klimaaktivister som gærninger så er det litt dumt.»*

Greta har altså blitt påvirket av denne bevegelsen til å selv tenke at hun ikke ønsker barn i hensyn til klimaet. Det var denne bevegelsen som fikk det til å gå litt opp for henne. Hun synes på en måte det er viktig med slike bevegelser for at folk skal ta valget om å ikke få barn, og at det er viktig at noen velger å ikke få barn på grunn av klimakrisen. Hun synes det er viktigere at folk ikke ser på klimaaktivister som gærninger

fremfor at folk velger å ikke få barn som et klimatiltak. For Greta blir det viktigere at vi får flere klimaaktivister fremfor at vi lar være å få barn på grunn av klimakrisen. Det er ikke der hun mener kampen skal ligge. «Jeg vil aldri mene at noen andre skal la være å få barn som et klimatiltak. Jeg mener ikke at det er der vi skal stanse klimakrisen» (Greta). Når Greta bruker ordet vi i utsagnet viser det til et fortolkning Greta har om at hun sammen med andre har en jobb om å stanse klimakrisen. For henne er det noe som må gjøres sammen flere, og da mener hun man må bruke andre tiltak for å begrense klimaavtrykket enn å la være å få barn.

I forrige kapittels diskurs om at det å få barn som en motivasjon for å kjempe for klimaet, presenterte jeg Helge. Han er en nybakt far som mener klimakrisen er akutt og at det haster å redde klimaet. I intervjuet med Helge fortalte han meg om bekymringer for den usikre og kanskje fæle fremtiden vi går i møtet, som passer inn i dette kapittelet om ulike bekymringer tilknyttet klimakrisen. Dette var bekymringer han hadde før han fikk barn, som sammenfalt med mange av de samme bekymringene som Greta forteller om.

«Jeg var skikkelig langt nede I 2018. Det var noe med den tanken om at vi støtter en stat som driver med oljeleting. Det var noe med det som bare knuste meg. Så på det tidspunktet tenkte jeg at jeg kan umulig få barn i denne verden her. Dette er jo tvunget til å snu. Det kommer til å bli en forferdelig fremtid. Det blir krig, nød, sult. Eh. Kanskje samfunnskollaps. Altså sånn virkelig.. Og bare fordi vi skal ha mer.. Vi kan ikke gi oss! Samtidig er det ingen som kan si nå er det nok. Nå må vi gi oss. Det er ikke noe snop etter klokka 23 liksom. Hehe. Det er ingen som tenker sånn. Det er ingen som tenker så fornuftig i dette landet her da, av de som har autoritet. Så det kommer ikke til å gå noe særlig bra. Og jeg var da mest opprørt egentlig fordi, bevisst eller ubevisst, så har det vært viktig for meg å få barn» (Helge).

Helge hadde altså en tanke om at han ikke kunne få barn i en så forferdelig verden, hvor han tenker at det bare blir verre i fremtiden og at ingen gjør noe for å gjøre verden bedre. Han sa at han umulig kan få barn i denne verden her, noe som indikerer at han hadde en tanke om at verden er helt forferdelig, og at det ikke er noe håp for at den kan bli bedre. Ved å bruke ordet umulig uttrykker han hvor forferdelig han føler verden og klimakrisen er. Videre forteller han hvordan han tror verden kommer til å bli enda verre. I disse setningene uttrykte han en frustrasjon over hvordan ingen tar ansvar, og særlig at de med autoritet ikke tar ansvar. Dette sier han at han blir opprørt over, noe jeg tyder som at han er trist, oppgitt og frustrert. Samtidig er det viktig for han å få barn. Han slo dermed bort tanken om at han ikke kunne få barn i fremtiden, men at han heller måtte gjøre alt i sin makt for å hjelpe verden slik at sønnen hans kan få en fin fremtid. Hans tanke om å få barn blir dermed noe veldig personlig, som egentlig ikke sammenfaller med hans tanke om at han umulig kan få barn i en så fæl verden med en enda verre, mer usikker fremtid. Han velger altså å få barn på tross av at han ut ifra min tolkning mener det ikke er forsvarlig å få barn i vår verden som rammes av klimakrise og andre kriser.

Av informantene som har fått barn spurte jeg om de husket hva deres bekymringer om å få barn var før de fikk barn. Når jeg spurte Dagny om dette fortalte hun at en av bekymringene var klima, eller natur som var det ordet de brukte mer på den tiden. Dagny møtte vi i kapittel 1, som handlet om det naturlige barnevalget. Dagny er en

dame i 40-årene som mener mennesker og natur har en egenverdi, og skal respekteres. Hun har to barn som hun fikk når hun var i 20 årene, da natur og miljø var det sentrale i det som nå er klimakampen. Engasjementet sitt har hun hatt siden ungdomstiden, og hun har i dag medlemskap i en miljøorganisasjon.

«Intervjuer: *Tenkte du noe på klimaet eller naturen da du skulle få barn? Før eller når du var gravid?*

Dagny: *Det gjorde jeg sikkert. Eller ikke klima som begrep. Det var jo ikke helt kommet da. Mer natur.»*

Da jeg intervjuet Dagny og spurte om hun tenkte på klimaet da hun skulle få barn svarte hun med at hun tenkte mer på natur. Det forteller oss at bruker av begrep endrer seg over tid, og at en kanskje kan tenke det samme om ulike begrep. Når jeg tenkte på natur handler det om resirkulering, å ta vare på det vi har, gjenbruk og å bevare det vi har av biologisk mangfold. I følge store norske leksikon er natur- og miljøvern noe som bevarer det biologiske mangfoldet i naturen, sørger for bærekraftig bruk for næringsvirksomhet og bosetting, sikrer naturområder for forskning, undervisning og friluftsliv og som forurensning, forgiftning og forsøpling av miljøet (Brænd, Olerud, Halleraker, Tjersaugen, 2021). Når jeg tenker på klima som begrep handler det om å ta vare på naturen, menneskene og mangfoldet på jorden. De som er klimaengasjerte er sterkt opptatt av hvordan klimaet påvirker det livet de lever, og livet til andre i verden. Det handler om å ikke forurense og forsøple, men å gjenbruke, resirkulere og opprettholde den naturen vi har, mye av det samme som miljøbevegelsen gjør (Andersen, 2021). Ifølge Det Norske Akademis Ordbok og Det Store Norske Leksikon er klimaaktivist og miljøaktivist omtrentlig det samme (Brænd, Olerud, Halleraker, Tjersaugen, 2021; NAOB, 2022). På bakgrunn av denne informasjonen vil jeg si at det Dagny forteller om natur som begrep er likt med det jeg legger i begrepet klima. Hun skrev selv at det ikke helt var kommet, og det kan derfor tenkes at hun legger det samme i begrepet natur som jeg legger i begrepet klima. Hun tenkte på hvordan naturen vil påvirke hennes barn, og hvordan det å være gravid å få barn vil påvirke naturen.

Et annet ord jeg bemerket meg, som Dagny bruker, er *sikkert*. På spørsmål om hun var opptatt av natur og klima da hun skulle få barn, svarer hun *at det var hun sikkert*. At hun velger å si at hun *sikkert* gjorde det, og ikke at hun gjorde det, kan indikere at hun ikke husker det helt. Det legger til en forsiktighet i utsagnet hennes. Hun vil ikke være bastant på om hun tok hensyn til det eller ikke, men forteller at hun sikkert gjorde det.

Ettersom de tre informantene jeg til nå har presentert er i tre ulike aldersgrupper, ønsker jeg å sammenligne Greta, Helge og Dagny. Greta var den som var mest bastant av informantene med tanke på at det ikke er forsvarlig å få barn i hensyn av klimakrisen. Hun er også den yngste av de tre informantene, og en som kan tenkes å være i beslutningsfasen om hvorvidt en ønsker å føde barn eller ikke. Senere i intervjuet har Greta fortalt at det er viktig for henne å ikke snakke for høyt om sine meninger, fordi hun kan se for seg å endre mening senere i livet.

«Greta: *Ja, og i offentligheten så nei. Men jeg har ingen problem med å fortelle det til deg, vennene mine eller andre bekjente. Det er noe jeg snakker helt åpent om. At for meg er det vanskelig å se for seg å få barn i denne verden. Men jeg ville aldri ... for i det forumet så er det ikke så.. Konsekvensene er ikke så store.*

Men i et forum rundt familien min for eksempel eller i et forum der folk faktisk vil holde meg ansvarlig for det jeg sier så er det jo.. Der er jeg ikke bestemt nok. Intervjuer: Nei, en kan jo risikere å få ganske mange hatmeldinger og sånn for det, så det er forståelig det.

Greta: Ja, også har jeg litt lyst til å ha muligheten til å ombestemme meg.»

Helge tenkte at han ikke ville ha barn før, fordi verden så håpløs og forferdelig ut. Han sa «*det er umulig å få barn i denne verden*» (Helge). Han er omtrent ti år eldre enn Greta. Han endret mening om å få barn fordi det var veldig viktig for hans egen psyke å ha skulle ha noen å være ansvarlig for, samt å ha noen å kjempe sammen med, nemlig en familie. Det kan tenkes at Helge endret sin mening om å få barn fordi han kom i en alder hvor det er mer forventet å skulle få barn. I alderen til Greta er det enda ikke forventet at hun skal ha bestemt seg for om hun ønsker å få barn eller ikke. Det kan gjøre det lettere å tenke at hun ikke skal få barn på grunn av bekymringer hun har for fremtiden og klimakrisen. Hun har fortsatt tid til å ombestemme seg.

Dagny som er omtrent ti år eldre enn Helge, er mye mer forsiktig i uttalelsene sine enn Greta og Helge. Hun fortalte at natur sikkert var noe hun tenkte på da hun skulle få barn. Det var noe som var i tankegangen, men ikke noe som var stort nok til å være avgjørende eller skape konflikter for eget barnevalg.

Ved å bruke 20-, 30- og 40 årene i dette delkapitlet som handler om at det ikke er forsvarlig å få barn, skaper jeg en diskusjon om hvorvidt alder kan ha noe å si for hvordan en tenker omkring dette. Ut ifra utsagnene kan det virke som en blir mer forsiktig i ordbruken jo eldre en blir. Det personlige valget om å få barn trumfer over eller kan ikke settes i sammenheng med de klimavennlige valgene en foretar seg.

Andre informanter i 30- og 40 årene, som selv ønsket barn, forteller at de har forståelse for hvorfor noen velger å ikke få barn på grunn av klimaendringene. De har en tanke om at andre klimaengasjerte er redde eller bekymret for klimakrisen og fremtiden vi går i møte. Selv synes de denne tankegangen er pessimistisk og uten håp. Den første informanten jeg vil trekke frem med denne oppfatningen er Celine, som tidligere ble presentert i analysekapittel 1 og analysekapittel 2. Hun er i 40-årene, har to barn og har jobbet i klima- og miljøbevegelsen i mange år i ulike organisasjoner.

«Det er nok en grunn til at jeg grunnleggende er positiv og optimistisk til det å få barn, og at om jeg hadde vært veldig pessimistisk på vegne av løsningens så hadde jeg kanskje vært mer redd for å få barn. For det er skummelt å sende barn i en usikker verden da» (Celine).

I dette utsagnet forteller Celine at hun er optimistisk til å få barn, og at de som velger å ikke få barn på grunn av bekymringer for klimakrisen er pessimistiske. Ved å si at det er skummelt å sende barn ut i en usikker verden viser hun en forståelse for disse bekymringene.

En annen informant med denne holdningen er Rikke:

«Det er mer sånn i facebook-tråder hvor det blir relevant så kan folk nevne det. Og folk som har fått barn, men som har hatt store utfordringer med det. Så jeg har visst om dette hele tiden. At det er noe som mange av de som er opptatte av

miljø synes er et relevant perspektiv. Og jeg forstår det jo til en viss grad, for det er jo det største valget du tar. Så sann sett så overskygger det alle andre miljøvalg vi tar i livet. Men jeg tror den måten å se på det på representerer en håpløshet» (Rikke).

Rikke forteller at hun forstår at mange som er opptatte av miljø synes det å ikke få barn av hensyn til klimaet er et relevant perspektiv. Hun har sett tråder på Facebook hvor foreldre med barn har hatt store utfordringer med klimaperspektivet og valget sitt om å få barn. Hun sier at hun forstår det valget. Det er det største valget du tar og overskygger alle andre miljøvalg, men at det også representerer en håpløshet. For henne handler å få barn om å se et håp om at fremtiden skal bli bedre. Det blir plass til barna og neste generasjon får en fin fremtid. Ut ifra den posisjonen vil repertoaret for det motsatte være en som velger å ikke få barn for å bevare klimaet, og som dermed ikke har tro på at fremtiden skal bli bedre. De som velger å være barnefrie til hensyn av klimaet blir sett på som subjektposisjoner som er pessimistiske til fremtiden.

Den siste informant som også snakker om det å la være å få barn på grunn av pessimisme for fremtiden er Anna. Hun er 30 år og gravid, optimistisk til fremtiden og engasjert i miljøpolitikken i jobb og fritid.

«Det kan jo hende det er noen som velger å ikke få barn av pessimisme for fremtiden og sånne ting. Men da tror jeg at jeg er for optimistisk til å la det styre et sånt valg» (Anna).

Når Anna forteller at det kan hende noen velger å ikke få barn av pessimisme for fremtiden setter hun seg selv i en subjektposisjon som et optimistisk mennesket. Hun sier at de som velger å ikke få barn er pessimistiske til fremtiden. Selv mener hun at hun er optimistisk, og derfor ikke kan la klimaendringene styre valget om å skulle få barn. Dermed blir optimistiske personer som ønsker å få barn en type subjektposisjon, opp mot pessimistiske personer som er bekymret for fremtiden en motsigende subjektposisjon.

Har Norge behov for at vi føder flere barn?

Noe flere av informantene mine tok opp når jeg spurte om hva de tenkte om statsministerens tale om at vi burde få flere barn i Norge, var hvilke barn statsministeren egentlig ønsker seg. Er det hvite, etniske nordmenn? Det finnes jo allerede mange barn og voksne i verden. Kan vi heller ta imot flere innvandrere enn å føde flere barn selv? Hvis det er arbeidskraft vi mangler for å opprettholde velferdsstaten?

«Og hun vil helst ha etniske nordmenn, og ikke flyktninger da. Hehe, og det og er jo sann eh Okei. For så vidt hadde det kanskje vært mer etisk, og fornuftig, enklere, mer øyeblikkelig, og ta folk fra den delen av verden som vi på en måte ikke har tatt noe ansvar for. Som lider under klimakrisen som vi er ansvarlig for. Ehm... Sånn Syria, Irak og Afghanistan. Som vi er med og bombe liksom, men det er kanskje en annen ting. Så ehm... ja, det hadde kanskje vært mer etisk. Men det er kanskje ikke det jeg er mest opptatt av. Fordi klimakrisen, som ikke er over, og ikke har lukkede dører er ehm. Den forverres jo. Den blir mye verre, etter hvert som klimakrisen foregår. Syria er visstnok den første krigen som har

skyld i klimakrisen, men det er heller ikke å se på det grunnleggende ehm... grunnene til en krig ... Sånn som Somalia for eksempel da, eller Jemen, de er jo stort sett kriger som er klimarelatert. Ørken som sprer seg over hele verden, på en helt enorm hastighet. Og det trengs. Vi motvirker det på en måte ved å være klimavennlig, men også ved å dyrke økologisk. Og dyrke på en helt annen måte. Og, og den norske metoden tenker ikke noe særlig på det» (Helge).

Helge stusser over hvilke barn Erna ønsker vi skal få når jeg spør om hans tanker omkring talen hun holdt i 2019 om at *Norge trenger flere barn*. Han svarer: «*hun vil helst ha etniske nordmenn, og ikke flyktninger da. Hehe*». Det at han ler det litt bort tolker jeg som at han synes statsministeren holdt en tale som var litt teit. At han sier at hun helst vil ha etniske nordmenn, og ikke flyktninger, viser til at han ikke forstår hvorfor det er vi som må få flere barn, når det finnes mange folk i verden som vi kan fordele annerledes mellom landene. Han forteller om hvordan krig og konflikter i verden kan være preget av klimakrisen. For han finnes det en kobling mellom krigen som foregår, klimakrisen og de som blir tvunget til å flykte fra landet sitt. Vårt etiske ansvar vi om å hjelpe de som lider under klimakrisen er noe vi er ansvarlige for.

Når han forteller at det er noe vi er ansvarlige for, refererer han til Norge som vi. På grunn av det Norge og andre land med høyt forbruk har gjort, blir befolkningen også i disse landene ansvarlige for klimakrisens utfall. Dermed kan behovet for å hjelpe andre og å ta imot flyktninger være et ønske Helge har på bakgrunn av at han sier det er noe vi er ansvarlige for. Da har vi, Norge, et etisk ansvar for å ta imot flere fra andre deler i verden som lider under klimakrisen. Det er Helges enklere og mer øyeblikkelige løsning på klimakrisens utfall.

Samtidig forteller Helge at det viktigste vi kan gjøre for å hjelpe andre er å stanse klimakrisen. For å hjelpe de landene som lider grunnet klimakrisen, slik at de skal få det godt i de områdene de bor i, må vi leve klimavennlige og dyrke økologisk. Å ta imot flyktninger og å hjelpe de menneskene som lider grunnet klimakrisen, blir et etisk, enkelt og et mer øyeblikkelig svar på hvordan vi skal ta ansvar for de skadene vi har påført klimaet. Den mer langsiktige løsningen, og det Helge er mest opptatt av er å finne nye løsninger for å leve klimavennlig og på den måten endre hvordan klimaet ser ut verden rundt.

En annen informant ble, som Helge, provosert av talen og stiller seg spørsmålet om vi kun vil ha hvite barn. Denne informanten er Rikke. Underveis i intervjuet med Rikke spør jeg henne om hva hun tenkte om talen Erna Solberg holdte i 2019 om at *Norge trenger flere barn*.

«Intervjuer: Også er det jo denne talen Erna Solberg holde i 2019. Hun sa at Norge trenger flere barn. Ble du noe påvirket av den? Følte du på press til å få egne barn da? Hvordan påvirket den talen deg?

Rikke: Nei, jeg følte ikke på press i det hele tatt. Det handler nok litt om at Erna ikke har noen stor påvirkning på meg. Men også litt fordi at det blir litt sånn ... ja, nei ... jeg tror ikke jeg får barn for å opprettholde velferdsstaten. Der tror jeg det er nok av barn i verden. Så da blir det litt sånn ... vil du bare ha hvite barn eller? Nei, jeg vet ikke. Det er bare å ta inn flere innvandrere så går det bra med velferdsstaten.»

I Rikke sitt svar viser hun en oppgitthet til talen ved at hun svarer at hun får ikke barn for å opprettholde velferdsstaten. Det viser til at det å få barn er et personlig valg en tar av helt andre grunner enn hva samfunnet har behov for. Jeg tolker det som at hun ikke kan kontrolleres av staten når det kommer til valget om å skulle få barn. Hun forteller videre at vi bare kan ta inn flere innvandrere så går det bra med velferdsstaten.

Når jeg spør henne om talen, kobler hun den til behovet for arbeidskraft for å opprettholde velferdsstaten vår. Hun sier at det er nok av barn i verden, og at det er bare å ta inn flere innvandrere. Jeg tolker det som om hun synes løsningen til Erna og Norge om problemstillingen til landets velferdsstat, er uriktig. Hun kommer derfor med andre løsninger som kan hjelpe velferdsstaten. Hun forteller at vi ikke trenger få flere barn selv, fordi det er nok av barn i verden, og at vi heller kan ta imot flere innvandrere. I tillegg til at hun mener at løsningsforslaget om å få flere barn selv er uriktig, da det finnes andre barn i verden, lurer hun også på om statsministeren har et rasistisk motiv for hvorfor Norge skal få flere barn. Hun spør seg om statsministeren kun vil ha hvite barn, men legger til *jeg vet ikke*. Ved å legge til ord som *vet ikke* skaper en forsiktighet rundt anklagelsen om noen. Hun anklager altså statsministeren for kun å ønske seg hvite barn, noe som bli rasistisk, samtidig som hun muligens tenker det er en kvasse antagelse og derfor legger til ordene «*nei, jeg vet ikke*».

Ved å begrense seg til to barn sørger en for at befolkningen stabiliserer seg litt

I intervjuene jeg gjennomførte spurte jeg informantene hvor mange barn de ønsket å få, og hvorfor akkurat det antallet. De fleste svarte at de ønsket to barn, noen svarte ett til to barn. De begrunnet valget sitt om å få opptil to barn med at de ikke ønsket å øke befolkningen eller øke klimaavtrykket. De begrunnet det også med at det var sett på som normalen, standarden og det vanlige i samfunnet vårt.

Rikke, som egentlig i utgangspunktet ikke ønsket seg barn, fortalte at hun nå ønsket å få ett til to barn. Hun begrunnet valget sitt med at det var mye jobb å skulle oppdra flere, at hun ønsket å leve på en måte slik at hun tar opp minst mulig plass i verden, og at det var standarden i Norge og at hun opprettholder befolkningen med å skulle få to barn istedenfor tre.

«Rikke: Det er mye jobb å følge de opp. Litt at det også vil være litt dyrt, men mest at det er mye jobb da. Prisen er kanskje mer på at du må bo.. Du må ha mer plass. Og det er allerede litt utfordrende. Jeg har lyst og begrense hvor stort vi bor. Apropos arealbruk. Vi har en tendens til å kjøpe opp så stort som vi kan økonomisk. Men jeg har lyst å tenke på hva slags bolig vi trenger å ha for å kunne ha et godt liv.. Også stopper vi der. At vi ikke tar opp mer plass i verden enn hva vi trenger og hva vi har bruk for. Og det blir jo vanskeligere jo flere barn en får. Også kanskje litt sånn at to barn er standarden i Norge.

Intervjuer: Ja, litt normen? Og at det føles normalt?

Rikke: Ja. At du har et søsken, men gjør ikke noe mer enn det. Vet ikke om jeg hadde tenkt kanskje litt der kan jeg være med på miljøargumentet da når det gjelder å få to barn og ikke tre for eksempel. Fordi når det gjelder overbefolkning på verdens basis så holder jo fødselstallene på å gå ned. Jo mer utdanning og

grunnleggende velferd på plass så velger folk å gå ned til to barn i snitt da. Og da opprettholder vi befolkningen med det» (Rikke).

Først snakker Rikke om at det er mye jobb å følge opp å få flere barn. For henne var det i utgangspunktet et vanskelig valg å skulle få ett barn i første omgang, så da blir det å få to barn den neste diskusjonen. Å skulle få tre barn kan få henne bli overveldende, da ett barn i seg selv er en utfordring å mye jobb. Hun har et ønske om å ha en bolig som ikke er for stor, å leve et liv hvor en ikke tar så mye plass, men hvor hun kun bruker det arealet de har bruk for i verden. Ønsket om å leve et enkelt liv hvor hun ikke tar for stor plass kan bygge på det ideologiske dilemmaet om å være et klimavennlig mennesket ved å ikke ha for høyt klimaavtrykk.

Videre legger hun til som et ekstra argument på slutten av utsagnet sitt at to barn er standarden i Norge. Jeg spør opp om hun mener to barn som standard er synonymt med at det er normen og at det føles normalt, noe hun svare ja på. Ved at Rikke forteller at hun synes normen er det som er normalt viser at hun har et fortolkningsrepertoar som skiller mellom normale og unormale liv, hvor hun selv ønsker å passe inn og ikke ønsker å skille seg ut. Hun ønsker å leve et liv som de andre og følge det som er standarden.

I slutten av utdraget drar Rikke inn det å få to barn istedenfor tre som et miljøargument. Det kan tyde på at hun ikke synes det å la være få barn til hensyn for klimaet er et godt miljøargument som hun ønsker å følge. Men at hun synes det å begrense hvor mange barn en får kan brukes som et argument i klimakampen. Akkurat det blir en diskurs i materialet mitt. Diskursen om å begrense antall barn en får som et miljø- eller klimatiltak. Det blir en diskurs som skapes av et ideologisk dilemma mellom å være klimaengasjert og å ønske å få barn. Dette argumentet fant jeg i flere av intervjuene mine. Det kan tyde på at å la være å få barn i hensyn av klimaet blir radikalt og drastisk, men å begrense antallet en får kan virke mer overkommelig.

«Intervjuer: Hvorfor tenkte dere at dere akkurat ønsket to barn?»

Celine: Det tror jeg ikke vi tenkte over. Vi bare begynte et sted. Også hadde vi veldig lyst på. Eller vi synes det var veldig spennende å få det første barnet, og ville gjerne at det barnet skulle ha søsken. Så ville derfor ha et barn til. Ehm. Så ja. Så det var sånn det ble to egentlig.

Intervjuer: Tenkte dere over klimaspørsmålet noe i det hele tatt når dere skulle få barn?»

Celine: Ehm.

Intervjuer: Med hvor mange?»

Celine: Ja, i forhold til hvor mange så har det kanskje spilt litt inn. Jeg har tenkt at det hadde vært fint med tre barn. Mens mannen min synes at det var veldig bra og få to. Men det er jo liksom mer slitsomt også. Han synes at to var liksom helt passe. Mens jeg hadde vært åpen for en til, men det var ikke veldig viktig for meg. Men når vi diskuterte en del rundt det og sånn så var det en faktor at det er lurt at kanskje befolkningen stabiliserer seg litt. Men det var ikke en kjempeviktig faktor.»

Celine ønsket seg egentlig flere barn, men mannen ønsker kun to barn. Det er grunnen informanten bruker som den viktigste til at de fikk to barn, og ikke tre. Andre grunner til at de ikke fikk tre barn er at det er mer slitsomt å ha tre barn. Det sammenfaller med argumentet Rikke hadde om at det er mye jobb å følge opp barn. Til slutt forteller Celine

om at det var en faktor for dem å ikke få flere barn for å stabilisere befolkningen. Hun legger til at det ikke var en kjempeviktig faktor, men at det var en faktor i vurderingen de hadde som par om hvor mange barn de skulle få. Det forteller meg at valget om hvor mange barn en skal få kan være et valg som er basert på hvor høyt befolkningsantall vi skal ha. Det kan være en begrunnelse en bruker for å begrense eget klimaavtrykk. På den måten kan klimaspørsmålet være relevant blant personers egen vurdering om barnevalg.

Sigrid, som vi møtte i første kapittel, fikk barn i en tid hvor de fleste fikk fire barn. Hun har fire barn og åtte barnebarn, er i 70-årene og engasjert i klimasaken gjennom medlemskap. Da Sigrid fikk barn på slutten av 80-tallet var det en oppblomstring i barn og mange fikk flere barn da, enn vi får nå. Nå mener hun at vi bør holde oss til to barn på grunn av overbefolkning. *«Det er jo dette at folk får jo barn da. De vil jo ha barn når de finner hverandre. Men jeg tror det at det må stanse med to barn i dag. Hehe»* (Sigrid). Grunnen til at Sigrid mener at vi må stanse med to barn i dag er fordi hun bekymrer seg for overbefolkning, og mener at vi må begrense klimaavtrykket per person ved å ikke få flere enn to barn per par.

Sigrid hadde i utgangspunktet ett ønske om å få to barn, men ble gravid uten at det var planlagt og det viste seg å være tvillinger. *«Også var vi optimister da, med overbefolkning, uten å tenke på klima. Så var optimistisk med at vi skulle redusere. Vi skulle bare ha to barn»* (Sigrid). Selv om Sigrid forteller at hun var bekymret for overbefolkning, og at hun hadde en oppfatning om at mange i hennes generasjon var det, planla de å få enda et barn 15 år etter at de hadde fått tre barn fra før.

«Det var det at vi flyttet tilbake til byen vi er ifra, og så måtte vi skynde oss før barna ble for fastlåst i den skolen i den andre byen der vi bodde. Og da, da flyttet vi hjem. Og da fikk våre foreldre igjen. Min mor, og min svigermor.. De sluttet på jobb, ble pensjonister. Og min mor fikk et dødfødt barn og det det var sånn ... mine søsken min bror da har en sykdom som gjorde at ikke skulle få barn. Så da var det liksom, vi tenkte sånn Mine to yngre søsken var etablerte, men de hadde ikke fått barn. Og da følte jeg liksom det at det var rom for et barn til. Siden vi var hjemme igjen og barna våre da fikk to bestemødre som var blitt pensjonister, og spreke fortsatt. Og jeg var fortsatt i 30-årene, så det bestemte vi oss for å få et barn til. Og det sa moren min. ... hun ble jo litt dagmamma når jeg begynte på jobb igjen.. Men da sa min mor at "det er akkurat som vi har fått henne tilbake". Det var helt liksom at det lå i kortene for meg det. Også hadde jeg fått fast jobb. Så det var mange ting, motiv som gjorde det» (Sigrid).

Hun forklarer grunnen til at de fikk det siste barnet med at andre i familien hennes ikke kunne få barn, og at hennes egen mor hadde mistet et barn. På grunn av at familiemedlemmer ikke hadde fått så mange barn, ble det rom for henne selv til å få flere barn. Sigrids yngste barn har selv ett barn, og Sigrid forteller at hun har en forventning om at barnet sitt skal få ett barn til, da hun synes barn må ha søsken. En grunn til at Sigrid ser på søsken som positivt kan være fordi hun har vokst opp med søsken selv og har gode erfaringer fra egen oppvekst med søsken.

«Vi har fire barn, fire døtre. To av de har selv to barn, også ei med tre barn. Også har hun minste fått ett barn. Så det er litt touchie da, for hun siste driver sikkert

og planlegger ett barn til nå. Hehe. Så så ... men, men ... jaja ... Det får nå vise seg. Men vi håper nå det. Det er jo greit å være enebarn, å ha søsken» (Sigrid).

Sigrid forteller altså at hun synes det er viktig for barn å ha søsken, og samtidig at vi ikke må få for mange barn. Hun forteller videre at hun forstår at man kan få flere barn enn planlagt. Sigrid ser en sammenheng mellom verdens befolkning og hvor mange barn vi får. Hun har lenge vært bekymret for overbefolkning og jeg tolker det derfor som at hun synes vi må stanse på to barn i dag som et argument for å stabilisere befolkningsveksten.

Avsluttende diskusjon om bekymringer

I dette kapitlet har vi sett på hvordan bekymringer for klima kan gjøre at en tenker det ikke er forsvarlig å få flere barn i verden, eller at en blir bekymret for barnas fremtid på grunn av klimaendringene som foregår. Vi har sett på om vi egentlig trenger flere barn i Norge, eller om vi kan omfordele befolkning mer på tvers av verden. Til slutt har vi sett på om antallet barn en får kan forsvares med klimahensyn som argument. Disse tre delkapitlene har gjort at jeg har funnet to diskurser i datamaterialet mitt.

Jeg har kommet frem til at klimaendringen og klimakrisen skaper ulike bekymringer med tanke på barnevalget. Det kan være bekymringer om å få barn, om hvilken fremtid barna vil få, om vi gjør nok for å redde klimaet slik at den neste generasjonen får en god livskvalitet og om hvor mange barn vi bør få. Å få færre barn i hensyn av å leve klimavennlig blir sett på som et godt argument, men det å ikke få barn av hensyn til klimaet blir sett på som for radikalt og med en tanke om håpløshet. Eller som Greta fortalte, at «*det er ikke der vi skal stanse klimakrisen*». Ved å få barn velger en, som informantene sier, å se et håp i mennesker og i fremtiden.

«Det er nok en grunn til at jeg grunnleggende er positiv og optimistisk til det å få barn, og at om jeg hadde vært veldig pessimistisk på vegne av løsningens så hadde jeg kanskje vært mer redd for å få barn. For det er skummelt å sende barn i en usikker verden da» (Celine).

Både informantene som selv er bekymret for fremtiden, og informantene som har et håp om fremtiden, snakker om hvordan de tenker det er skummelt å sende barn ut i en usikker verden. Det tolker jeg som at uavhengig av hva enkelt person tenker om det å skulle få barn, så er det en diskurs i samfunnet om at det å få barn i en klimakrise med en usikker fremtid, er noe som bekymrer folk.

Argumentet om å få færre barn av hensyn til klimaet og argumentet om at vi må ta inn flere innvandrere eller fordele befolkningen mer på tvers av jordkloden, handler om at vi er nok mennesker og nok barn i verden. Informantene føler ikke et behov for å få flere barn, fordi verden trenger barn. De mener at *det er nok av barn i verden* (Rikke). Diskursen om å begrense antall barn en får til Maximum to barn blir til ved at mennesker ønsker å være et subjekt som tar klimavennlige valg og som bryr seg om jordkloden. I tillegg til å begrense antall barn en får vil også argument om å fordele befolkningen globalt sett med å ta imot flere innvandrere bygge opp denne diskursen. På den måten vil klimaengasjerte personer bevare posisjonen sin om å være et mennesket som engasjerer seg for klimaet samtidig som de kan begrunne ønsket om å få barn.

Kapittel 7: Avslutningskapittel

I denne oppgaven har jeg diskutert følgende: «*Hvordan kan valg knyttet til det å få barn være et klimatiltak for personer som utmerker seg som særlig klimabevisste?*»

For å svare på denne problemstillingen har jeg intervjuet åtte informanter og spurt de om deres refleksjoner omkring barnevalget og omkring klimakrisen. Jeg har sett på hvordan mediebildet og hvordan statistikken tar opp barnevalget blant klimaengasjerte folk for å skape aktualisering til temaet. For å intervju informantene benyttet jeg semistrukturert intervju som metode. Jeg intervjuet to menn og seks kvinner, i alderen 20-70-årene. Informantenes likhet har vært at alle har et engasjement gjennom en miljø- og klimaorganisasjon. Informantenes ulikhet har vært alder og kjønn. For å analysere datamaterialet fra intervjuene har jeg benyttet meg av diskurspsykologi. De ulike kapitlene jeg valgte å dele opp analysen i er: 1. det er *naturlig* å få barn, 2. å få barn gir motivasjon i klimakampen, 3. ulike bekymringer klimakrisen gir i familieplanlegging. I hvert av analysekapitlene har jeg benyttet meg av et konkret underspørsmål, dette for å systematisere oppgaven. Disse spørsmålene er 1. Hvordan begrunner klimaengasjerte folk egne valg og praksiser omkring barnevalget?, 2. Hvordan legitimerer klimaengasjerte mennesker eget ønsket om å skulle få barn?, 3. På hvilke måter påvirker menneskers bekymringer for klimakrisen barnevalget?

Nye innsikter

I denne masteroppgaven har jeg funnet ut at informantene mine i stor grad reproduserte en diskurs om at det å få barn er sett på som *naturlig*. At det for de fleste er ønsket, lyst og et indre ønske en ikke kan forklare rasjonelt.

I oppgaven fant jeg ut at det er tre store diskursen som sier noe om hva det å få barn kan ha og si for klimaet. Den første diskursen handler om at en bidrar til høyere klimaavtrykk om en får barn. Det kan kobles til et ideologisk dilemma blant klimaengasjerte om at det å få barn skaper et klimaavtrykk, samtidig som flere ønsker å få barn. Dette dilemmaet gjorde at flere av informantene min argumenterte for at de kun ønsket ett eller to barn, og ikke tre barn. På den måten tilegnet de seg selv en subjektposisjon som klimaengasjerte mennesker som tok ansvar for eget klimaavtrykk, samtidig som de kunne se på det å få barn som noe positivt.

Den andre diskursen handler om at det er uforsvarlig å få barn fordi vi har en usikker fremtid i møte og at en er bekymret for klimakrisens utfall i fremtiden. Denne diskursen ble personlig uttrykt av en av informantene mine, og reflektert over av flere andre informanter. Denne diskursen fant jeg også i ulike medieoppslag, nyhetssaker og blant bevegelsen *birthstrike*. I datamaterialet mitt fant jeg denne diskursen ved å se på fortolkningsrepertoaret til informantene. De brukte ord som *bekymret*, *krise* og *forferdelig fremtid*, noe som viser til at noen av informantene hadde et repertoar av flere negativt ladede ord og begrep tilknyttet de klimaendringene som foregår. Mangelen på tiltak for å redde klimaet bidrar dermed til frykten for hvordan fremtiden vil se ut.

Den tredje diskursen handler om at det å få barn gir motivasjon i eget engasjement i klimakampen. I denne diskursen benyttes motivasjon både for det å få egne barn for å ha noen å kjempe for, samt å overføre engasjementet sitt til neste generasjon. Denne

diskursen bygger på en subjektposisjon om å være et klimaengasjert mennesket, gjennomføre det en selv ser på som gode valg i hverdagen, og videreføre disse valgene til egne barn. For flere handler det om å være en del av en tilhørighet, som kan kjempe sammen med andre i det som er det aller viktigste for en selv, klimakampen.

Samfunnseffekt

Tidligere har det blitt forsket mye på reproduksjonsvalg og barnevalg. Dette har gjort at det har kommet frem flere resultat om at valget om å få barn er noe som blir sett på som helt *naturlig* og *selvsagt*. Det å ikke få barn blir unntaket fra det å få barn. Likt som tidligere forskning fant jeg det samme i mitt eget materialet, at de fleste mente det var *naturlig* å få barn. Derfor ble barnevalget for mange stående utenfor klimakampen. Hvorvidt en skal få egen familie eller ikke blir for personlig, og ikke noe som kan styres politisk.

Det kunne også vært interessant å se videre på om det finnes en ulikhet i hva de ulike kjønnene sier om dette temaet. Det var noe jeg ønsket å se på selv, men ikke fikk muligheten til da jeg hadde utfordring med å rekruttere nok menn. Begge mine mannlige informanter fortalte at det var viktig for dem å få barn for at livet skulle få mening, og den ene informanten fortalte at det var en fremtidig kjærestes bestemmelse å mene når hun var klar for barn for å tidsbestemme når paret skulle få barn. For videre forskning hadde det derfor vært spennende å se på hvem i parforholdet som tar bestemmelsen om barnevalget, og om det er ulikhet i menns og kvinners indre lyst om å få egne barn.

Som aktualisering til denne oppgaven viste jeg frem hvordan media portretterer de unge som de mest bekymrede for klimaet og dermed fremtiden. Dette viste seg også å stemme med de erfaringene jeg gjorde meg under arbeidet med denne masteroppgaven. Det var den yngste informanten som var mest bekymret for å skulle få barn og for hvordan fremtiden skulle se ut med alle de grusomheter som foregår. De informantene som hadde sett at mennesker hadde greid å endre seg og å omstille seg før var ikke like bekymret for fremtiden, men optimistisk til at vi sammen kan løse klimakrisen.

Litteraturliste

- Andersen, M. G. (2020). Jeg må ikke ha barn i livet mitt for at livet mitt skal gi mening: en kvalitativ undersøkelse om barnfrihet blant menn og kvinner i Norge. *Sosiologisk institutt, universitet i Bergen*. <https://bora.uib.no/bora-xmllui/bitstream/handle/1956/23117/Masteroppgave-om-barnfrihet.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Aukrust, Ø. (2021, 18. Juli). Vil ikke ha barn før klimakrisen er løst: – Jeg driver med politikk fordi jeg tror vi kan klare å snu i tide. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/navn-i-nyhetene/2021/07/18/vil-ikke-ha-barn-for-klimakrisen-er-lost-jeg-driver-med-politikk-fordi-jeg-tror-vi-kan-klare-a-snu-i-tide/>
- Cools, S. & Strøm, M. (2020). Ønsker om barn. *Institutt for samfunnsforskning*. https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmllui/bitstream/handle/11250/2645776/%25C3%2598nsker_om_barn.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Dannevig, P. & Harstveit, K. (2022, 18. Mars). *Klima*. <https://snl.no/klima>
- Hauge, J. & Ali, I. (2021, 8. september). Sanna (24) vil sterilisere seg for klimaet: – Skremmende å få barn. *NRK nettavis*. <https://www.nrk.no/osloogviken/sanna-24-vil-sterilisere-seg-for-klimaet-1.15584859>
- Edley, N. (2001): Analysing Masculinity: Interpretative Repertoires, Ideological Dilemmas and Subject Positions. I Wetherell, M. et.al.: Discourse as Data: A Guide for Analysis. London: Sage.
- Henriksen, I. M. & Tøndel, G. (2017). Spontane dybdeintervju: Strategisk interaksjon som sosiologisk forskningsmetode. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(1), 216 – 232. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-03-02>
<https://www.ssb.no/befolkning/fodte-og-dode/statistikk/fodte>
<https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2019/mar/12/birthstrikers-meet-the-women-who-refuse-to-have-children-until-climate-change-ends>
- Hunt, E. (2019, 12. Mars). BirthStrikers: meet the women who refuse to have children until climate change ends. *The Guardian*.
- Jensen, A-M. & Lie, M. (2016). *Barnløshet blant menn: Alle vil ha barn, men færre får*. I Ravn, M. N., Kristensen, G. K. & Sørensen, S. Ø. (Red.), *Reproduksjon, kjønn og likestilling i dagens Norge*. (s. 87 – 99). Fagbokforlaget.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Jørgensen, M. W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse: som teori og metode*. Roskilde Universitetsforlag.

Karpuz, E. R. (2021). Fotball har vært min matematikk. *Masteroppgave i tverrfaglige kulturstudier*. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2781834/no.ntnu%3Ainspera%3A78640433%3A3335811.pdf?sequence=1>

Kristensen, G. K. (2009). Tobarnskull møter stua full? Innvandreres fødselstall i norsk offentlig diskurs. *Tidsskrift for kjønnsforskning*. 33(4). 276-294. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1781-2009-04-03>

Kristensen, G. K. & Ravn, M. (2015) The voices heard and the voices silenced: recruitment processes in qualitative interview studies. *Qualitative Research*, 15(6), 722-737. <https://doi.org/10.1177/1468794114567496>

Kristensen, G. K. (2020). Offentlige samtaler om fruktbarhet i dagens Norge: mellom nasjonal velferdsstatskrise og global klimakrise. *Tidsskrift for kjønnsforskning*. 44(2). 152-165. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-02-05>

Kristensen, G. K., Ravn, N. M & Sørensen, S. Ø. (2016). *Reproduksjon i dagens Norge*. I Ravn, M. N., Kristensen, G. K. & Sørensen, S. Ø. (Red.), *Reproduksjon, kjønn og likestilling i dagens Norge*. (s. 87 – 99). Fagbokforlaget.

Kroglund, A. P. (2013, 19. Februar). Er miljøbevegelsen antidemokratisk? *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/kultur/2013/02/19/er-miljobevegelsen-antidemokratisk/>

Melhuus, M. (2016). *Ønske om et eget barn: Muligheter, forestillinger og forhandlinger i etablering av foreldreskap*. I Ravn, M. N., Kristensen, G. K. & Sørensen, S. Ø. (Red.), *Reproduksjon, kjønn og likestilling i dagens Norge*. (s. 87 – 99). Fagbokforlaget.

Mills, S. (1997). *Discourse: The New Critical Idiom*. Routledge.

Nakkerud, E. (2021). Ideological Dilemmas Actualised by the Idea of Living Environmental Childfree. *Human Arenas*. <https://doi.org/10.1007/s42087-021-00255-6>

NAOB (u.å.). *Klimaaktivist*. Hentet 20. Mai 2022 fra <https://naob.no/ordbok/klimaaktivist>

NAOB (u.å.). *Engasjere*. Hentet 18. Mars 2022 fra <https://naob.no/ordbok/engasjere>

NAOB (u.å.). *Miljøaktivist*. Hentet 20. Mai 2022 fra <https://naob.no/ordbok/milj%C3%B8aktivist>

NESH (2021, 16. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Hentet fra <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Nordvåg, H. B. & Lillelien, R. (2021, 2. september). Frida (24) kvier seg for å få barn på grunn av klimaangst. *NRK nettavis*. <https://www.nrk.no/trondelag/unge-mennesker-kvier-seg-for-a-fa-barn-pa-grunn-av-klimaangst-1.15629372>

Potter, J., & Wetherell, M. (1987). *Discourse and Social Psychology: Beyond Attitudes and Behaviour*. London: Sage

Ravn, M. N., Kristensen, G. K. & Sørensen, S. Ø. (Red.), *Reproduksjon, kjønn og likestilling i dagens Norge*. (s. 87 – 99). Fagbokforlaget.

Reutter, L. (2021). *Forskningsetikk og personvern*. I Stuvøy, I., Tøndel, G. & Tjora, A. (red). *En smak av forskning: bacheloroppgaven som prosjekt, prosess og produkt*. Cappelen Damm Akademisk.

Rubin, H. J. & Rubin, I. S. (2005). *Qualitative Interviewing* (2. Utg.): *The art of hearing data*. <https://dx.doi.org/10.4135/9781452226651>

Solberg, E. (2019, 1. januar). *Lag flere barn, ber statsministeren i sin nyttårstale*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/statsministeren-bekymret-over-lave-fodselstall-1.14362212>

Statistisk Sentralbyrå (2022, 9. mars). *Fødte*. Hentet 23. Mai 2022 fra <https://www.ssb.no/befolkning/fodte-og-dode/statistikk/fodte>

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. Utgave). Fagbokforlaget.

The YEARS project. (2019, 6. november). *Birthstrike: Meet The People Choosing Not To Have Kids Because Of Climate Change* [Video]. YouTube. [Birthstrike: Meet The People Choosing Not To Have Kids Because Of Climate Change](https://www.youtube.com/watch?v=...)

Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R. & Vetter, E. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. SAGE publications.

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder: i praksis* (3.utgave). Gyldendal Norsk Forlag AS.

Veum, A. (Red.). (2011). *Historiske blikk på meningsskapning i avisførstesider*. I Hitching, T. R. , Nilsen, A. B. & Veum, A. (red). *Diskursanalyse i praksis: metode og analyse*. Høyskoleforlaget.

Aase, T. H. & Fossaskåret, E. (2014). *Skapte virkeligheter: om produksjon og tolkning av kvalitative data* (2. Utgave). Universitetsforlaget.

Intervjuguide for Masteroppgave om samspillet mellom reproduksjon og klimakrisen

Bakgrunnsspørsmål

Kan du fortelle litt om deg selv? (alder, kjønn, familiesituasjon, jobbsituasjon, sivilstatus)

1: Klimaengasjement

Kan du fortelle litt om ditt engasjement i klimasaken?

Hva var det som vekket ditt engasjement? (hvem, hva, når)

Hva slags engasjement har du?

3. 1 Har du noe medlemskap?/aktivisme?

3.2 Har du deltatt på demonstrasjoner?

3.3 Er engasjementet en stor del av egen hverdag)

Hva er viktige saker for deg?

2: Barnevalget

Har du barn? (Hvor mange barn/når fikk du barn)

A: *De som har barn*

Hvordan vil du beskrive din begrunnelse for å få barn den gang?

Var klimaspørsmål noe du tenkte på i forbindelse med barnevalget? (i tilfelle hvordan?)

Ønsker du å få flere barn? (Hvorfor/ hvorfor ikke)

4.1 Spiller klimaspørsmål inn på denne beslutningen? (hvordan?)

B: *De som ikke har barn*

Hva vil du si er din begrunnelse for å ikke ha fått barn (ennå)?

Ønsker du å få barn? (Hvorfor/ hvorfor ikke?)

Oppfølgingsspørsmål om svaret er ja: Hvor mange barn ønsker du å få? (Hvorfor)

Oppfølgingsspørsmål om svaret er nei: Hvorfor ikke? Vil du si at klimaspørsmålet spiller inn på din vurdering her?

Var klimaspørsmål noe du tenkte på i forbindelse med barnevalget? (i tilfelle hvordan?)

3: Politikk

Vil du si at politikk påvirker hverdagen din og dine valg? (Utdyp)

Stemmer du eller støtter politiske parti på andre måter på bakgrunn av at det partiet aktivt jobber for en mer miljø- og klimavennlig fremtid?

Vil du si at politikere påvirker ditt syn på det å skulle få barn eller ikke? (Hvordan)

Hva tenkte du da statsminister Erna Solberg i 2019 formidlet at «Norge trenger flere barn» i sin nyttårstale?

4.1. Fikk det deg til å føle på et press om å skulle få barn selv?

4: Kobling mellom klimaendringer og barnevalget

Påvirkes du av venner eller familie til å enten skulle få barn eller ikke få barn? (Utdyp)

Er du bekymret for klodens fremtid?

2.1. Er du bekymret for å skulle få barn i en usikker fremtid mtp. klimakrisen?

Er du bekymret for overbefolkning? Påvirker dette din tanke om å det å skulle få/ ikke få barn?

5: Avrundning

Er det noe mer du ønsker å tilføye som jeg ikke har spurt om?

Er det første gang du tenker over spørsmålene jeg har stilt deg i dag, eller er dette noe du har fundert på lenge?
Takk for din tid. Ønsker deg en fin dag.

Informasjonsskriv
Vil du delta i forskningsprosjektet
«Reproduksjonsvalg og klimakrise»

I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet er å utforske klimaspørsmålets eventuelle betydning for reproduksjonsvalg og familieplanlegging. Spesifikt handler prosjektet om spørsmålet å få barn eller ikke barn og antall barn.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for tverrfaglige kulturstudier, Norges teknisk- naturvitenskapelige universitet er ansvarlig for prosjektet, ved veileder Guro Korsnes Kristensen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har et uttalt engasjement for miljø- og klimaspørsmål og kan derfor tenker å ha reflektert over forholdet mellom klimakrise og reproduktive valg. Det er omtrent ti personer som får den samme henvendelsen som deg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i dette prosjektet innebærer det at jeg får opplysninger fra deg i et intervju på ca. 60 minutter, som omhandler temaet klimaendringer og familieplanlegging. Jeg tar lydopptak og notater fra intervjuet, som vil bli transkribert og anonymisert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bruke opplysningene om deg til formålet vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Opplysningene vil bli anonymisert før publisering. I tillegg til selve masteroppgaven kan det hendes at anonymisert tekst også brukes til annen forskning tilknyttet samme tematikk.

De som vil ha tilgang til prosjektet er veilederen Guro Korsnes Kristensen, medveileder Julie Katrine Flikke, og meg selv.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som vil skje senest vår 2023. Opptak og notater slettes etter prosjektets slutt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:
innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
å få slettet personopplysninger om deg
å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet ved Guro Korsnes Kristensen på telefon: 73591388 eller e-post: guro.kristensen@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Student

Guro Korsnes Kristensen

Katrine Rønning Larsson

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju.

At anonymiserte opplysninger om meg kan brukes til prosjektet.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

NSD Meldeskjema

Referansenummer

374461

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

Navn (også ved signatur/samtykke)

E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidentifikator

Lydopptak av personer

Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Politisk oppfatning

Filosofisk overbevisning

Beskriv hvilke bakgrunnsopplysninger du skal behandle

Alder, kjønn, jobbsituasjon, familiesituasjon, sivilstatus

Prosjektinformasjon

Prosjekttittel

Reproduksjonsvalg og klimakrise

Prosjektbeskrivelse

Temaet for min masteroppgave er koblingen mellom reproduksjon og klimaendringer. Jeg ønsker å finne ut om tanker knyttet til klimakrisen påvirker valget om det å få/ikke få barn. Om dette er en kobling flere har tenkt over, eller om reproduksjon og klimaendringer ikke har blitt koblet særlig til hverandre når noen vurderer om de skal få barn eller ikke. Jeg ønsker også å se på om folk føler et press i enten retningen av å skulle få (flere) barn eller ikke få (flere) barn, og om politikk påvirker presset noen kan føle på i enten den ene eller den andre retningen. For å forske på dette skal jeg utføre dybdeintervjuer av omtrent åtte klimaengasjerte personer som er medlem av en miljøorganisasjon.

Begrunn behovet for å behandle personopplysningene

Formålet mitt for å behandle personopplysningene jeg har krysset JA for, er informantenes meninger og tanker knyttet til temaet. Jeg har behov for å vite navnet deres siden jeg skal benytte meg av et samtykkeskjema som informantene må skrive under på hvis de ønsker å delta i intervju. De bakgrunnsopplysningene jeg ønsker å finne ut av er nødvendig for å kunne se hvordan forskjellige meninger blant befolkningen muligens har en sammenheng med de ulike bakgrunner dem har. Om jeg finner en slik sammenheng vil jeg skrive generelt om hvordan for eksempel kvinner i intervjuene hadde en annen oppfatning enn menn, eller hvordan for eksempel de som har barn fra før av hadde en annen oppfatning enn de som ikke har barn. Jeg kommer ikke til å skrive om hver enkelt informants mening basert på flere bakgrunnsopplysninger, men kommer til å anonymisere disse når jeg siterer en enkeltpersons tanke i analysen min. Prosjektet vil ta hensyn til enkeltes personvern og passe på at alt av identifiserbar informasjon blir anonymisert. Jeg kommer til å holde meg innenfor de etiske retningslinjer som finnes.

Ekstern finansiering

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Katrine Rønning Larsson, katrinrl@stud.ntnu.no, tlf: 45247831

Behandlingsansvar

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Det humanistiske fakultet / Institutt for tverrfaglige kulturstudier

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Guro Korsnes Kristensen, guro.kristensen@ntnu.no, tlf: 73591388

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Nei

Utvalg 1

Beskriv utvalget

Klimaengasjerte personer som er medlem av en miljøorganisasjon.

Rekruttering eller trekking av utvalget

Jeg skal rekruttere mine informanter ved å kontakte flere miljøorganisasjoner for å høre om det er noen der som kan være interessert i å være med i forskningsprosjektet mitt.

Alder

18 - 50

Inngår det voksne (18 år +) i utvalget som ikke kan samtykke selv?

Nei

Personopplysninger for utvalg 1

Navn (også ved signatur/samtykke)

E-postadresse, IP-adresse eller annen nettidentifikator

Lydopptak av personer

Bakgrunnsopplysninger som vil kunne identifisere en person

Politisk oppfatning

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?

Personlig intervju

Vedlegg

Intervjuguide for Master..docx

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Grunnlag for å behandle særlige kategorier av personopplysninger

Uttrykkelig samtykke (art. 9 nr. 2 bokstav a)

Redegjør for valget av behandlingsgrunnlag

Informasjon for utvalg 1

Informerer du utvalget om behandlingen av opplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Informasjonsskriv

informasjonsskriv .doc

Tredjepersoner

Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?

Nei

Dokumentasjon

Hvordan dokumenteres samtykkene?

Manuelt (papir)

Elektronisk (e-post, e-skjema, digital signatur)

Hvordan kan samtykket trekkes tilbake?

Ved å sende e-post til meg eller veileder, eller gi beskjed muntlig.

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet opplysninger om seg selv?

Ved å sende en e-post til meg eller veileder.

Totalt antall registrerte i prosjektet

1-99

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet?

Behandling

Hvor behandles opplysningene?

Mobile enheter tilhørende behandlingsansvarlig institusjon

Maskinvare tilhørende behandlingsansvarlig institusjon

Hvem behandler/har tilgang til opplysningene?

Prosjektansvarlig

Student (studentprosjekt)

Tilgjengeliggjøres opplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon?

Nei

Sikkerhet

Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?

Ja

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

Adgangsbegrensning

Andre sikkerhetstiltak
Opplysningene anonymiseres fortløpende
Adgangslogg

Hvilke

Tastelås på mobile enheter

Varighet

Prosjektperiode

04.02.2021 - 01.06.2023

Skal data med personopplysninger oppbevares utover prosjektperioden?

Nei, data vil bli oppbevart uten personopplysninger (anonymisering)

Hvilke anonymiseringstiltak vil bli foretatt?

Koblingsnøkkelen slettes

Personidentifiserbare opplysninger fjernes, omskrives eller grovkategoriseres

Lyd- eller bildeopptak slettes

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet?

Nei

